

המחצית

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
 לשנה 6 כתרין
 לחצי שנה 3
 לרבע 1.50

כאשכנז:
 לשנה 7 כתרין
 ביתר הארצות:
 לשנה 8 כתרין

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קצרה (רבע רחב העמוד)
 באותיות פטיט 40 הלר.
 במודעות הנכפלות יורד המחיר כפי הערך.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
 „Hamicpe“
 ul. Św. Sebastyana 32,
 Kraków.

Kraków, 21 Lipca 1904.

גליון ט"ו.

קראקא, י' אב תרס"ד.

דברים שבלב.

ב.

היהודים מאריכים, מטבעם לאהזו במסורה יותר טעם אחר וקשה להם להתאים מעשיהם לצורך הזמן, וזהו קשי-ערפם, המפרסם מימי קדם. לכן כל תנועה שבעולם תאחר לתפוש מקום בישראל מאשר בכל העמים התרבותיים. וכמו שאהזו כל היהודים באמונה בדתם, כאשר היתה כל אירופה כבר מלאה ליברליסם ומשכילי כל העמים כבר פרקו מעליהם כל עול דת ויביטו עליה כעל היות ומזמות כהנים, לאסור ידי העם בעבותים, למען יעשו להם מה שלבם חפץ (זה היה באמצע ימי המאה הי"ט) — כן עתה, כאשר כבר פנת רוח הליברליסם וכל העמים בני תרבות כבר עזבוהו, לקצת המשכילים שאיפות אחדות הדשות עתה וקצתם שבו לאהזו בדתם באמונה בלי כל כושה ורוח תשוקה דתית עוברת עתה לעינינו בין כל עמי אירופה (מלבד העמים הצי בני תרבות, הסלכים והמאדיארים והרומנים, שאחרו לקבל את הליברליסם והנם עתה במצב שהיתה בו אירופה בימי המאה שעברה) — עוד היהודים — גם במערב — אוהזים באמונה בליברליסם, כאלו היה תורה קבועה לבני תרבות, שאין לזוז ממנה, בקנאה גדולה הם נלחמים בעד הדעות הליברליות, ואף אלה הנוטים מטבעם לדרוש אלהים ורוחם מתגעגעה לאיזה עולם נסתר ונעלם, לשפוך שיחם לפני האל הנצחי, בעל כרחם יגבר בקרבם הליברליסם ויבושו בפני עצמם לשוב לאהזו בדת, שכבר עזבו אותה

בנעוריהם ויותר על צרכי נפשם ולא יעברו על המנהג הליברלי, שהתקדש אצלם כמנהגי החסידות בקרב החסידים.

מתוך דברי ש"י הורוויץ יכיר כל אדם, שהוא נוטה מטבעו לחיים דתיים. הוא מתגעגע לשוב אל אלהים. אבל אין מן המדה, שאיש משכיל יהודי ידבק באלהים וכיחוד יען עבודת אלהים בישראל מהוברה לצרמוניות היצוניות, שאיש משכיל יבוש לקבל עליו את עלן. (לולא היה הורוויץ דתי מטבעו לא היה פונה כלל לחכמי הדור כשאלות ששאל, כי אם הניה את ענין הדת ל"בעלי היות", כמו שעושים כל חבריו.) נניח רגע, כי חברי הורוויץ היהודים המשכילים הודו כלם לדבריו והיו מוצאים כל טענותיו צורקות והיו עושים הלכה למעשה וימירו את דתם כלם יחד בדימונסטרציה, למען היות למופת לעם, כמו שתובע הורוויץ בפירושו. הגם שם, במהנה הנוצרים, יבושו הנוטים לדת מטבעם, לעשות מה שהדת תדרוש מהם? בטוה אני, כי כמעט ימירו אלה את דתם ילכו רבים מהם אל הבמה הנוצרית ויכדעו על ברכיהם ויהפילו בכונה ולבם יהיה מכוון לאלהי ישראל בלי שום הוספות תיאולוגיות. מה שיבושו לעשות בתור יהודים יעשו בתור נוצרים. ובניהם, שיהנכום בתורת הנוצרים, יהיו נוצרים גמורים ויאמינו גם ב"דוגמות" ובכל עקרי הדת הנוצרית, ואבותיהם, שבושו להורות בעקרי אמונת ישראל, לא יגערו כלל בבניהם, בהאמינם כאהרות משולשת ובאלפי מתים קדושים, שאפשר להתפלל אליהם ולהושע, וגם בקימם צירומוניות היצוניות, שהם עצמם ברחו מהן.

הלא דברים שבלב גלה ש"י איש הורוויץ, לכן יסלה לי, אם אשאלהו דבר שבלב: מדוע לא ישים אל לבו, כי אחרי שהוא לדעתו יהודי לאמי קצת, שהרי הוא כותב בעתון לאמי ונותן פרס לטובת ענין לאמי לדעתו, אם כן תחת שיעברו רבים ממשכילי ישראל ביחד בדימונסטרציה למחנה שונאינו ולעבוד שם את האלהים, אשר עזבוהו ביהדותם ולגרום לבניהם להאמין בפרטים, שכשום אופן לא יוכלו האבות להאמין בהם, — הלא טוב יותר להתגבר על הבושה ולדהות את הליברליסם הנושן, שכבר דהוהו כל העמים הנאורים ולעבור יחד בדימונסטרציה אל — בית הכנסת כלומר אל אלהי ישראל ולהדש הלכה כאשר עם לבכם, כי מותר למשכיל יהודי להאמין ולהודות באלהים ואולי גם לקים איזו מנהגים דתיים, למען חזק את האמונה ועמה גם את עצם היהדות הלאמית. הלא יראו גם האנשים ההם מה שנראה לכל, כי רוח דתי נושג בזמן הזה באירופה המערבית ובאמריקה. חכמים גדולים, פילוסופים והוקרים שמו להם את הדת לענין חקירתם, גדולי עולם, העומדים ברום עולם המודרני, אינם בושים עוד להזכיר שם אלהים בספריהם ובשפתיהם, אינם בושים עוד לקים מנהגים היצונים להזקק הדת ולשם עבודת אלהים. ויש חכמים נוצרים, שהכל מקשיבים לדבריהם בכבוד ראש ובשום אופן אין בלשונם לא רמיה ולא דברי הבאי, המודים בפירושו, כי לדעתם עתידים העמים לטהר את דתם מכל אשר טפלו עליה ולקבל עליהם את האמונה היהודית בטהרתח וגם את המוסר היהודי הטהור. כן חושבים משכילי

פיליטון.

לאמתי.

עד אן תתעלפי, נחמיני נחמיני,
 דה, אמי, אמתי? אַמְרֵי נָא אֲמִי:
 האירי לי עיניך, אַם נַע מְנַהֵלִי,
 פן אפח נשמתִי! עֹד רוּחוֹ חַי עִמִּי.
 תראני אות תקנה, אֵת רוּחוֹ תִשְׁפּוּבִי
 תראני אות ניים; עַל אֶחָד מִבְּנֵיךְ;
 עד-אנה איליליה, הוּא יֵשֵׁא הַדָּגֵל,
 ארגיזה שמים! הוּא יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ.

איצי שפאר ער.

הפיוט בתלמוד.

(סיף מגליון י"ג.)

כאופן הזה שרו גם לר' יורא בשעה שסמכוהו:
 לא פחל, לא שרק, לא פריס,
 ויעלת חן. (כתובות י"ז.)

יעוד מזה המין לכן עזאי:
 בששך יקראוך, ובמקוםך יושבוך,
 משלך יתגו לך. אין אדם גונע,
 כמיכן לחברו, ואין מלכות גונעת פתקרתה
 אפילו קמלא גיטא. (יומא ל"ח.)

ישנם גם שירים בעלי ד' תבות, על משקל הפיוט "אל אדון", שעל זה עררו כבר בזהר תרומה דף קל"א. וזה הוא:

אַרְצֵי שְׂנֵעַר הָרָה וְיִלְכָהּ,
 אַרְצֵי צְבִי גְדֻלָּה שְׁעִשׂוּעִיהָ,
 אוי נָא לִי! אַמְרָה רַקָּת,
 פִּי אֶבְכֶּה כְּלִי חִמְדָּתָה. (מ"ק כ"ה.)

אולם על פי רוב יבואו השירים שבש"ם על פי משקל נכואות החזנים, אשר יצמינו בזה, שחציו השני של כל פסוק יגביל אל חלקו הראשון. מזה המין הם גם השירים "בכו לאבלים" וכו', "תמרים הניעו", שהבאתי, ומהם גם שיר אחר יפה מאד מובא גם בהקדמת אוצר השרשים:

אם בארזים נפלה שלחבת,
 מה יעשו ארזי קיר.
 לויתן בחנה הועלה,
 מה יעשו דגי רקק.
 בנחל שומף נפלה חכה,
 מה יעשו מי נבים. (שם.)

בשאר השירים אי אפשר למצוא שום רושם של איזה משקל, ובכ"ז הם כתובים בלשון געימה מאד לאזננו. מהם המרגלא בפומיה ראבי"י (ברכות י"ז):
 גמור בקל לקבך ונפשך,
 לרעת את דרכי,

העמים, ואולם משכילי ישראל עודם עומדים בנקודת המצב, שעמדו עליו העמים בימי שלטון הליברליסם, והפעם לנתוש ולנתון את כל מוסדות הדת בלי חמלה. מעט מתינות רבותי, המחוו עיניכם מראות, כי האבן, שמאסתם בה, כבר היתה לראש פנה אצל העתים התרבותיים שאתם מחבבים אותם כל כך? אתם מוצאים את הדת טפלה, כי ע"כ אינה כראי בעיניכם לסבול בגללה עול גלות, הלא גם כל עמי התרבות מצאו לפני מאה שנה את הדת טפלה ועוד לפני המשים שנה בוש כל איש יודע ספר לאהוז בדת, ועתה הלא השתנה הרבר. משכילים רבים מאד נוהים אחרי הדת. אתם התאחרתם ועורכם אוהזים בליברליסם בקשי ערף המיוחד ליהודים, כהעמים הצי בני-התרבות ואתם נלחמים בדת. שימו נא אל לבכם, כי בקרוב תגיע הרוח הרתית המזרנית גם לארצות מזרח אירופה ואתם תשארו כישנים בין הערים ושם ישראל יהיה לשמצה בגללכם. הלא שונאינו כבר הם אומרים, כי הכפירה והתשוקה להריסה וכליון מן היהודים הן באות. ואנחנו יודעים כי שקר הרבר, כי הרוח הקונורבטייווי שבנו, הנט אצלנו את רוח החרם הנושנה. שקמה באירופה לפני חמשים שנה, וקנאי ההשכלה, "צבועי הכפירה" בושים לעזוב את דרכם, אף שכלכם אחרת יהשבו.

מלחמת הממשלה ומפלגות החפשים בפרנציה בקליריקולסם גרמה לעשות חוזק לרוח הליברליסם גם אצלנו וכמקרים אהדים כבר ראינו, כי משכילנו ברופיה משהוקיים לעורר גם בקרבנו איזו מלחמה ברבנים, שהם קוראים אותם קליריקולים, למען הלך ברוח "הזמן". והצעירים חפרי הנסיון ישכחו, כי לא הרי הרבנים אצלנו כהרי הבהנים אצלם. בפרנציה אחוז הקליריקולים ברסן הממשלה כל ימי נפוליאון הג' וימי הנשיאים האחרונים וכיחוד בימי נשיאות פֹור. המה מלאו את הארץ שקר, חסם, סדות רעות, עריצות, הנופה באופן נורא, עד שעמד העם הפרנצי באמת בימים ההם כעכרי פי פחת. אנשים רשעים, משהתי המדות לגמרי, בני בליעל והכרי כל כשרון, ככולנושע ואסמרהאזי התנשאו להיות מחמדי לבות העם ואנשים נקיים וישרים כרריפוס, פיקאר וזולא נרדפו על צדקתם וישרם. נגד מצב כזה מכרח כל איש ישר להלחם בהרף נפש עד רדת סמשלת הרשעת, וזאת עשו וואלדק-רוסו, אנדרי וקומב. אבל איזו חסם עושים לנו בעלי הדת שלנו? ואפילו הרבנים, שצעירינו יקראו להם — למען קים את המנהג — בשם קליריקולים? אין אצלנו כל מקום לפולמוס הדת ולשאלת היהדות.

בהפטר שאלת הגולה והפזור, אז יפטר הכל, או הכל ישובו אלינו. 5

ענינים מדינים

המלחמה. המלגרימה, ששלח המשנה-למלך אלעקסיעונו לפטרבורג על ארות שלשים אלף חללי היפנים, היתה, כמו שידעו מראש, שקר. קירופטקין שר הצבא ענה על שאלה מפ"ב, כי הוא לא שמע מאומה על הרבר הזה. כנודע אין לרוסים שום חבור עם מבצר פֹורט-ארטור, העומד במצור, כי מסלת הברזל והמלגראף, המחברים את פֹורט-ארטור עם מחנה רוסיה הכללית, המה ביד היפנים, ובל ידיעה מן המבצר המוקף בחיל האויב לא יבוא לרוסים אלא על ידי היפנים. כזה ישהמשו היפנים כפעם בפעם להתעלל באויביהם, כהוציאם שמועות שקר, להטעות את הרוסים ולעשותם ללעג. אבל נגד השמועה הכוזבה הזאת מודיע השר המצביא קורופטקין על אדות שבר חדש, שבא על הרוסים כעמק מא ט י ע נ ל ין. העמק הזה, החשוב מאד, מפני היותו בדרך המוליך לכל המקומות הנכבדים במרינה, נמצא זה שבועות אחדים בידי היפנים. שרי צבאות רוסיה יראים פן יסובו נדודי יפן צפונה ויקיפו את המחנה ויגדרו את דרכם בשוכם צפונה, ע"כ צוה השר המצביא את הגנראל קעלער, לנסות לשוב ולכבוש את העמק מיד היפנים. המלחמה ארכה ט"ו שעה וגם הפעם נצחו היפנים ויכו את אויביהם אחר. הרוסים אכרו אלפים איש והיפנים שלש מאות, גם אצל דאשיצאף סמוך לנויטשוואן הוכו הרוסים וישובו אחר. — הריב בין השר המצביא קורופטקין ובין המשנה למלך המושל בשם הקיסר ככל ארצות אויה המזרחית של רוסיה — הולך וגדול. שני השרים האלה גם יחד דורפי כבוד שאין במוהם, כל אחד מהאמין, להפר עצה חברו לרגל צאתו ובואי ולהבאיש ריחו בעיני הקיסר, לשניהם שונאים עצימים בפטרבורג ורק הקיסר בעצמו כושח בקורופטקין ואם הקיסר עם הנפכים הגדולים מגינים בעד אלעקסיעונו. לו גם יהיו שני מנהיגי המלחמה נבורים כנאפוליאון אי-אפשר להם באופן זה לגבור על האויב. אבל אין בהם כשרון וגבורה כלל שניהם רק לכבוד עצמם יעשו מה שיעשו ופקידי הצבא אשר החתיהם יודעים את זאת והם שונאים אותם תכלית שנאה, כי בשביל כבודם עלולים הם להביא שואה נוראה על כל החיל, מבלי להועיל לקיסר ולמלכותו. משרי צבא כאלה אין לחבות לנצחון

ואם בפטרבורג אין יודעים זאת אות היא, כי אין מי להבין. — ובמבוכה והמבוסה הזאת באה רוסיה לירי פכסוך עם שתי ממלכות אדירות. כנודע אין לשום ממלכה לשלוח אניות מלחמה דרך מצרי-הים, אשר בין הים השחור ובין הים האגאי. אלו יכלה רוסיה לשלוח אניות מלחמה בדרך הזה, היתה שולחת את ספינותיה, אשר בים השחור, שאין לה צרך בהן פה. אך הרוסי, הרגיל מעורו להערים על החקים, הערים גם בחוק העמים הזה וישלח ספינות מלחמה אחרות בתור, ספינות של כהנדבים" מן הים השחור אל המזרח הרחוק בדרך האסורה הנ"ל. הממלכות שתקן, כי גם המה הצטרבנה אולי להערים באופן זה. עתה לקחו הספינות האלה ספינה אנגלית עם רב החובל וכל אנשיה בשבי, יען הוליכה חפצים שונים ליפן, וגם בדקו ספינה גרמנית, אם אין בתובה חבילות בשביל יפן. עתה תשאלנה הממלכות את רוסיה: כמה נפשך, אם ספינות מלחמה הן לא היתה להן רשות לעבור דרך מצרי הים ואם אינן ספינות מלחמה הלא אין להן הרשות לבדוק ספינות זרות. ככל אופן עשתה רוסיה שלא כהוגן והעל על עצמה את חמת הממלכות כל העם כאנגליה וגם הממשלה יקצפו מאד על המעשה הרע ובודאי לא יחשו.

ריב האפיפיור ופרנציה הגיע עד מקום שאין לשוב ממנו, עתה כמעט אין ספק שתפרו הברית, אשר בין פרנציה והכנסיה הקתולית, ה"קונקורדאט". האפיפיור תבע את שני ההגמונים מלאוואל ומדיושון לעמד לפניו לדין, על תהם ידם לממשלה שונאת הכנסיה. הממשלה הגין על שני ההגמונים ולא תהנם להלוך. על זה שלחו מהיכל האפיפיור להתרות את ההגמונים, כי בהוספם למרות את פי האפיפיור ולא יבואו לפניו לקבל נויפה, יטיל עליהם חרם ונדוי. יודע הוא האפיפיור, כי לא הוכל הממשלה להבנע לפניו והריב, שפריץ פעם אחת, יעשה פעולה, להפר כל ברית ויחס בין פרנציה והכנסיה, ובכל זאת לא חת האפיפיור, לשפוך זעמו על ההגמונים הממרים. אם יבטל הקונקורדט, אז החדול הממשלה לשלם שבר הבהנים ולהמוך את בתי התפלה, וכל הצריבים להם ישלמו מכספם. הכהנים בפרנציה יהיו איפא תלויים ברעת יחידים, כהרבנים אצלנו.

על המצפה.

פני הדור.

בהביטנו בשלשת השבועות, מי"ז כתמו עד ת"ב, על רבנינו, על ה"צדיקים" ועל ה"חסידים", נרמה

גִּעְרִים פְּנֵי זִקְנִים יִלְכְּבוּ.
בֶּן טַגּוּל אָב.
בַּת קָמָה בְּאִמָּה.
בְּקָה בְּחַמְטָה.
אֹיְבֵי אִישׁ אֲנִישֵׁי בֵּיתוֹ.
פְּנֵי הַדּוֹר פָּסְגֵי הַפְּלֵב.
הַבֶּן אֵינוֹ מִתְבַּלֵּשׁ מֵאֲבִיו,
עַל מִי לָנוּ קִהְשִׁעַן?
עַל אֲבִינוֹ שֶׁבִשְׂמִים!

כפי הנראה היה הסיוס "על מי לנו להשען" רפריין או "עניה" של המקהלה על כל חרוז וחרוז. כמו שנראה נכתבו השירים הללו על טהרת השפה ואינם נופלים הרבה גם מסגנון הנביאים. גם הרבה תפלות שנוסדו בזמן קרום, נוכל לסמן בשם פואזיה, תפלות הימים הנוראים, ברכת יוצר, מאורות, אהבה ונאולה מלאות שירה אמיתית, ובן ברבות ארוסין, נשואין, אשר קדש, מהדש חדשים, המזכירים בתלמוד. נשאר בידנו גם ברכת אבל של אחד המשוררים, וזה הארה. אָחִינוּ הַמְּיוֹנְעִים הַמְּדַבְּאִים בְּאֶבֶל הַתְּהִלָּה תָּנוּ לְכַבְּכֵם לְחַקֹּר אֶת זֹאת, וְזֹאת הִיא עֹמְקַת לְעַד.

וְנִבְלְדָלוּ אֲנִישֵׁי מַעֲשָׂה,
וְנִבְרוּ פְּעֻלֵי זְרוּעַ וְלִשׁוֹן.
אֵין דּוֹרֵשׁ, אֵין שׂוֹאֵל, אֵין מְבַקֵּשׁ.
עַל מִי לָנוּ לְהִשְׁעַן?
עַל אֲבִינוֹ שֶׁבִשְׂמִים!

עוד מזה המין:
בְּעֹקֶבְתָּא הַמְּשִׁיחָא
הַצֶּפֶא יַסְבִּי
וְהַיִּקְר יַאֲמִיר.
הַפֶּסֶן תַּמֵּן פְּרִיָה
וְהַיִּבֵּן בְּיִקְר,
וְאֵין תּוֹכַחַת.
בֵּית וְעַד לְזִנּוֹת
וְהַגְּלִיל יַחֲכֵב
וְהַנְּבִלָן יִשׂוֹם
אֲנִישֵׁי הַנְּכֹבֵל יִסְבְּכוּ מַעֲרִיר לְעִיר
וְלֹא יַחֲזִינּוּ.
הַכְּמַת סוֹפְרִים תִּסְכַּח
וְיִרְאֵי חֲמָא יִפְאָסוּ
וְהַאֲמַת תְּהִי גַעְרַת.

וְלִשְׁקוֹד עַל דְּלִתוֹת תּוֹרְתֵי.
נַצּוֹר תּוֹרְתֵי בְּלִפְתָּי,
וְנִגְדַּד עֵינַיךָ תְּהִי יִרְאָתִי,
שְׂמֹר פִּיךָ מִכָּל חֲמָא,
וְסַדֵּר וְקַדֵּשׁ מִכָּל אֲשֶׁמָה וְעוֹן,
וְאֵנִי אֶהְיֶה עִמָּךְ בְּכָל מְקוֹם.

עוד מזה המין:
סוֹף אָדָם לְמוֹת,
סוֹף בְּהֵמָה לְשַׁחֲיָסָה.
הַכֹּל לְמִיתָה עוֹמְדִים.
אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁגָּדַל בְּתוֹרָה,
וְעִמְלֹ בְּתוֹרָה,
וְעוֹשֶׂה נְחַת רוּחַ לְיִזְרָו,
גָּדַל בְּשֵׁם מוֹכ,
וְנִפְטוֹר בְּשֵׁם מוֹכ.
עוד מזה המין כסגנון נביאי:
מִשְׁחַרְכַּב בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ
בּוֹשֵׁי חֲבָרִים
וְכַנֵּי חוֹרֵין חָפוּ רֵאשֵׁם

בשמותם, אבל החובה היתה על אלה הבודדים נמוסי עמנו וערכי המעשים והמדות, שבתוך הועד הפעל, כמו אלה מרוסיה, להעיר את חבריהם, כי לא זה הדרך לכבד את בית מנהלנו. על הקונגרס הבא לקצוב פנסיון לאלמנת הרצל, אחרי שהרצל לא אכה לקחת שכר. הנתניה תהי מקופת העם ולא כנרבה.

מהעולם הציוני

כרוז לציונים. הר"ר שליט מבקש ממנו בשם הועד הפעל, לפרסם את הכרוז הזה (הנדפס גם בה"וועלט"):

ציונים! מנהיגנו הגדול הרצל מת. המכאוב על האברה נשרש עמוק כל כך בלבנו, כמו האהבה, שהרגשנו לו. השבועה, שנשבעו על קברו, כלנו נשבענו. הוא היה אחר מכחירי בני עמנו זה מאות בשנים. כל עוד יחיה יהודי אחר על פני האדמה יחיה גם זכר הרצל להתלה ולהתפארת. בזמן הזה ולעתיד לבא, בגולה ובציון, יהיה שמו נאדר כזה, כהדר וככבוד. המנהל מת, והתנועה חיה! החפצים אתם לכבד את המנהל כראוי? תעשו זאת על צד היותר טוב, בעזרתכם לבצע את המעשה, אשר החל לעשות. פרץ נורא עוב בהתנועהנו. על כלנו לעמד בפרץ, עלינו להתאמץ בכל כהנו, לנדוד את הפרץ, אם לא בפעם אחת, עכ"פ מעט מעט. קודם כל תהי עבודתנו, להוסיף לנהל ולחזק בלב אחד את התנועה, אשר יסד הוא, לשכלל את המוסדות, אשר יצר, וללכת בדרך, אשר הורנו ואשר סלל ואלהים יעזרנו בעמלנו זה! כבר הזמננו את הועד הפעל הגדול, לקבוע את זמן הקונגרס הבא. עד היום ההוא ננהנו את העסקים, כמו עד כה כהתאמה להחלפת הקונגרס שעבר. ציונים! מחכים אנו לעזרתכם הנמרצה. כל איש מכם יעשה נא חובתו. וקודם כל, אחים, היו אך מחוברים בעצה אחת!

הועד הפעל: ד"ר קאהן, ר"ר קאקעש, אינו. קרעמענעצקי, ארח. מארמארעק.

ההשתתפות באבלנו. בין אלה, ששלחו מכתבי תנחומים לאלמנת הרצל ישנם: משעמכער לין, מי שהיה מניסטר הקלוניות כאנגליה; גנראל יוסף אוטולונגהי היהודי, מי שהיה מניסטר המלחמה כאיטליה; אסקאר שמרויס, מי שהיה ציר אמריקה בקונסנטנינול. כחמישה אלפים מלגרות נפתחו בכית הרצל ועוד גל גדול של מלגרות מונח, שלא הספיקו

האלה, האומרים "קינות יען כן עשו אבותיהם ואת הקינות האלה יטמרו גם לבניהם ולבני בניהם. התורה היוצאת לנו כהעובדה הזאת, היא, כי הקינות והבכיות של רוב החרדים על גלותנו ותפלותיהם, ובנה ירושלים", ותחזינה עינינו" וכדומה, הן כמו שיאמרו רבים בהנדה": "בל רכפין ייאה ויכול" בשעה שהדלת סגורה, ולו בא אחד לאכול עמהם, או גרשהו. את הרלת יפתחו רק לאליהו, כדעתם, כי הוא לא ישתה... הדברים האלה אינם צדיקים באור.

לו קם ר' יהודא הלוי מקברו וירא איך אנשים יקוננו: "ציון הלא תשאלו לשלום אסיריך", אנשים שלא אבו לספוד לראש הציונים, ולא מצאוהו ראוי אף לעשות לו אזכרה (אוי לאותה בושח! חרפת הרור היא) בתפלת, "אל מלא רחמים" בבתי כנסיות, אשר בעד בצע כסף יכבדו שם בשלישי או כששי כל נבל וכל רע מעללים, והחזן יעשה שם "אל מלא רחמים" בער ח"י צ"ל לכל נב ופושע, שלא עשה מעולם רק דבר טוב אחד — שמת, או בבתי מדרשות, שיאכלו וישתו שם כבבתי המרוח, לו ראה זאת הציוני ר' יהודה הלוי, כי אז בחמתו חטף הקינות מיריהם ויאמר: "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרות ה' ולקונן קינות? קינותיכם מן השפה ולחץ, את בלן ישא רוח... הדבר הזה ישאר לדראון עולם, ובנינו אחרינו יוכחו מזה לרעת את הבנות דורנו ואת משחתו כגולה. שמואל הכהן שפירא.

תשורת העם.

וער קמן מיוחד, שנוסד מתוך ראשי הבאנק הקולוניאלי ומתוך הועד הפעל הציוני, הוציא קול קורא אל הציונים ואל כל המון עמנו, לקבץ בסף, לתת תשורה לכני הרצל. המרבה ירבה והממעט ימעט ובלבד שיתן כל איש כפי כחו, כדי שתהיה התשורה תשורת עם באמת, להראות, שידע העם את ערך מנהלו. עד כה כבר נאסף סכום הגון של כמה אלפים כתר מכין חברי הועה"פ. לדעתנו אין מקום בקרבנו לכבוד כזה. תשורת עם הנתן אמנם בקרב עמים אחרים לגדולי האומה. אכל שם הנתנה כבוד היא באמת, יען כי באופן אחר אין נוהגים לארם כסף ומתנות חנם. אצלנו אין הדבר כן. אצלנו הכל נוהגים והבל לוקחים. בתוכנו נתנה מתנה וולגרי היא ביותר. אלו ירעו אלמנת הרצל ויתומיו את מצב הדבר אצלנו היו רוחים את הכבוד הזה כרגז ובכזו, הלא ידענו מי היו מציעי הכבוד המסופק הזה: אנשים, שאינם יודעים כלום מנמוסי עמנו ורגשיו — אין צורך לקראם

כן יאכרו! לנשמות נסות כאלה יש להסביר באופן גם ומרגש. כי הטאו. המערכת.

לנו לפעמים, כי היו בפעם אחת לציונים, ציונים אמתיים כלב ונפש, הרוצים באמת וכלי שפתי מרמה בהקמת סכת דוד הנופלת, כתחית ישראל על אדמת אבותינו. אבל אם נשים אל לבנו, כי מדי שנה בשנה לא יאכלו בשר בימים האלה, לא ירחצו במים, לא יגוזו שערתיהם, ילבשו בגדים קרועים, יקיפו בית הקברות ויניחו שומים, הכל לאות אבל על החרבן ועל הנולה וכל זאת רק כמצות אנשים מלומדה, אבל להשתתף באיזה ספעל ממשי הם מהזכיר, הם ושלום, — בזכרנו את זאת, אורגש אבל נרגיש בלבנו, ולא נתאבל על הר ציון, ששם ועל בית מקדשנו, כי נחרב לבה, כי אם על כל בית ישראל, כי הוכה חרם ועל בני ציון, ששמו בגלות הארוכה והמרה עד שענינם להם ולא יראו, ולב להם ולא יבינו, כי רק על התקוה עם המעשה יחיה האדם הפרטי והעם הבלתי ותקוה בלי מעשה תזיק יותר מממה שתועיל. מחשבה זרה ובזוכה נשרשה בלבבות רבים מבני עמנו בימי הבינים, שתקוהנו לביאת משיח תצוה לנו, "שב ואל תעשה" ער יתקע בשיפר גדול לחרוהנו, ועד העת הזאת אסור לנו לפתח ולשרד אדמתנו, להושיב על הרי ישראל אוברים ונרחים, שאינם יכולים למצוא מקום בעולם לשבת שם ועלינו רק — לנוע מדחי אל דחי, מעמק עכור לאבל-בוכים ומאבל-בוכים לחצר-מות... ואולם לא בן חשבו רבותינו הקדמונים. בפירוש אמרו (מגילה י"ז ע"ב), כי עתידה אדמת א"י להתחדש קודם קבוץ גלויות, וקבוץ גלויות יהיה לפני בנין ירושלים ובנין ירושלים לפני ביאת המשיח, וכנגד זה יסדו אנכה"ג את סדר ברכות שמו"ע. וכן האר לו הרמב"ן ז"ל (בפירושו לשה"ש ח' י"ב) את גאולת ישראל וכן הרב אלשיך (ישעי' נ"ו ח') וכן בעל "אור החיים" פ' בלק (בפסוק אראנו ולא עתה), כי הגאולה, שתהיה "בעתה", תהיה בלי כל נסים ונפלאות, אלא בדרך הטבע. ואיך יפצו "צדיקי" דורנו ו"חסידיהם" פה, לחלוק על גדולינו אלה? לא ארכה במלים, רצוני להעיר, שרק מפני שהמחות הקטנים לא יוכלו להשיג זאת, ש"התקוה והמעשה" אחת היא, ותקוה לבר בלי מעשה לא הוביל אותנו בשום אופן לשום מטרה שבועולם, לכן הננו רואים חזיון מביאש ומחפיר, כי רוב החרדים מאלה המקוננים למראית עין על חרכן ביהנו, וצמים כ"ד שעה ונוהגים ה' ענויים ככתוב, דוקא אלה לא ידעו להוקיר חין ערך הגבור הלאומי, מנהיגנו הד"ר הרצל נ"ע, שמסד נפשו ממש וימת בלא עתה בעד עמו, בעד תקות עמנו, לראות "תחית ישראל על אדמתנו" (*). אם נתבונן בזה, ידאב לבנו לשמוע קינות מפי המקוננים,

חסידים רבים הביעו כפומבי את שמחתם כמות הרצל ויאמרו "הכל שלא מת לפני עשרים שנה, רבים אמרו

זרעים, המורים בשמותיהם על הכונה הרצויה. גם על ידי תנועות והעויות כטאו לפעמים את בונהם, כמו "אחוי ליה אפקורסא עמא דהדרנא אפיה מניה. אחוי ליה (ר' יהושע בן חנניה) ידא נטויה" (חגיגה ה') ועוד ועוד. כנראה היה הסגנון הזה המצאת ארצות הכנרת, שלא היתה להרומים אז שום השגה ממנו. כן נמצא בריש מדרש איבה, איך חכמי אתונא כאו לירושלים ללמוד ה"חכמה" הזאת. ואולי בתחלה בא אלינו מן הפרסיים, ונמצא להם (ברכות מ"ו ע"ב): כי דברו בשעת אכילה ע"י רמזים "מחוי להו כמחונ" ע"ש. ובסגנון הזה נצח ריב"ח על סבי דכיה אתונא, ע"פ הגדת חז"ל (בבבורות י').

במקומות מפורים נמצא גם עקבות שירים ע"פ הסגנון הזה, כמו התפלה: פאו רוב שלישיית במים, זכור ורחם! תעינו מאחריך פאשה מבקעה, אל תזניחנו פאות מי מרה. (מ"ק כ"ה). כעין זה ברכו זה את זה בלשון חכמה: יהא נענא דתנדע ולא תחצד,

הרבה רשמים נכרים על המרמנוולוגיה התלמודית הקצרה והכדורה די צרכה, עד כי במלה אחת, — אשר לכאורה לא נבין מושגה הפרטי — יסמן לנו התלמוד מושג שלם בהקפו. הסגנון הזה כנו חז"ל כשם "לשון חכמה". זמן פריחתו נופל בתקופת ר' יהושע בן חנניה עד רבי. בזמן האמוראים היה רבי אבוהו נושא דגל הסגנון הזה, (ערוכין י"ג), למשל בירוש' מגילה פ"ג: "שלח ר' אבוהו וכתב להו ככר פייסנו לשלשה למוריין לאכ ילד לשוב למ"ד וכו', (ועיין ערוך ערך אבלוקום). מאז הלך הלוך וחסר, עד כי במדרש (קה"ר פ' בל הדברים יגעים) כנהו כבר כשם "דברי בטלה", כמו: "קורא היום ככוש שמה, סלע כעופרת מעוט חתכות" וכו' (שם) או: עלת נקפת בכר ידאון נשריהון לקניהון, (ערוכין נ"ג). חכמי א"י בפרט נסו כחתייהם בסגנון הזה, אולם כנליל ובכלל, כנראה, לא ידעו ממנו כלום. הרבה פעמים השתמשו כלשון זאת, להסתיר איזה סוד מפני ההמון, ומוה, הכרייתא דסוד העבור "גולד קידם חצות וכו'" (ר"ה כ'), או מפני אימת המלכות, כמו הידיעה מהם "זוג בא מרקת ותפשו נשר, וכידם מדברים הנעשים בלזו וכו'" (סנהד' י"ב). וכן השתמש גם ר' אבוהו כסגנון הזה מטעם הזה. וכן רבי התודע לאנשנונינום על ידי הסגנון הזה, ועל ידי שליחת מיני

נתיב הוא מששית ימי כראשית. רבים ששתו, רבים ישתו. במששתה ראשונים כף משתה אחרונים. אַחֲנֵינוּ! בַּעַל הַתְּחִמֹת יִנְחַם אֶתְכֶם! בְּרוּךְ מִנְחֵם אֲבֵלִים! (כתובות ח')

גם בשפת ארם נמצאים איוו חרוזים מלאים יאוש א לא קהלת. כמו:

חֲסוּף וְאֲכוּל, חֲסוּף וְאֲשֵׁתִי, דַּעֲלָמָא דְאֲזַלִּין מִנָּה בְּכִי הַלּוּלָא בְּמֵאָ. (עירובין ג'ד).

מזה המין גם כן:

בְּרַעוּת נִשְׁשִׁיה לְקַטְלָא נְפִיק וְצִי בִּיתִיה לִית הוּא עֵבִיד וְרִיקָן לְכִיתִיה עֵינִל וְלִוְאִי שְׁתַּחֲא יִצְיָאָה בְּבִיאָה. (סנהדרין ז')

ונמצא גם כהלמוד "סגנון חירי", אשר אף שאין לו יחוס כלתי אמצעי עם הפואזיה, בכל זאת יענין אותנו, יען שבלי ספק השאיר הסגנון הזה אחריו

לפתחן. ככל קהלות ישראל בארצות פוזרנו -- מלבד אולי בפרס, במדברות ערב, בכוצות גליציה ובערכות אונגריה -- עשו מספר ואזכרות וגם רבנים אדוקים כרבני ירושלים שלחו מכתבי תנחומים. רבני גליציה הכפופים, לאטונס, תחת יד נבדי הרבנים שתקו והאחרונים יוכלו להצטרף רק בבערותם.

דברי הרצל האחרונים. ארבעה ימים לפני מותו אמר הרצל אל ד"ר אלכסנדר מרמק מפאריז: "הוי, מה קשה עלי לשכב חולה בעת שעבודתי מרובה כל כך. מקוה אני, כי מתחלת חדש יולי אתחיל לעבוד שעה אחת ליום בענין הציונות ובחדש ספטמבר אסע בענינים דפלומטים לערי הממלכה". ארבעה ימים לפני מותו לא ידע איפא, כי קצו קרוב כל כך, אף שידע כבר לפני שנתים, כי לא יאריך ימים. כאשר כבד ידע את מצבו הניד לחבריו: "אל נא תשכחו, כי אין אופן אחר להציל את עמנו, אף רגע אחד לא המלתי ספק באפשרות רעיונו לצאת אל הפעל. אני רואה כרוחי את הצלחת אחי על אדמתם. אל תשכחו את דברי, שהגדתי בהקדמה לספרי "אלמניילנד": "אם החפצו -- אין האידיאה משל". חברי, חיו כשלוש ובהסכמה לדעת אחת באחיכי. האסין היותר גדול לכל הנועת עם הוא פירוד פנימי, שום אויב חיצוני לא יוכל לגרום נזק רב להגיעתנו כריב בין אחים. **הזמנת הועד הפער הגדול והכנסיה השנתית.** ביום 16 אונוסט תהיה ישיבת הועד הפעל הגדול וביום 17 בו ישיבת הכנסיה השנתית בוויין.

רבני מהאה הדרשים. נגד הקונגרס של הציונים המזרחיים, שיהיה בפרסבורג, פרסמו הרבנים מוואיצען, הוסט ואינסדארף באונגריה מחאות גלויות, שבהן יזהירו את הקהלות ואת הרבנים מהשתתף בקונגרס ובציונות. הרבנים האלה כפי הנראה היו ישנים כל השנים האלה ולא שמעו שמע הציונות עד שנקבעה אספה ציונית בארצם. ע"ב בעוד שרבני המחאה בגרמניה כבר נרפכו לציונים, המה מתחילים עתה למחות בציונים ולא יודו בציונות עד משפט מיסא-עסלאר חדש...

מכתבים מערי המדינה

לבוך. ביום ה' שעבר הביעו ציוני עירנו את רגשות אכלם בתהלוכה בחוצות ובמספר גדול בהיכל הנאורים. בראש התהלוכה התהלכו תלמידי ביה"ס העברי "חניך לנער", אחריהם חברת הנערות הציוניות, ראשי הגליל הציוני, ראשי ח' "דורשי שלים ציון, ח'...

- תעיל ולא תיפוק,
- תיפוק ולא תעיל,
- קתרב ביתך,
- וקיתוב אוישפונך,
- לכלבל שתורך
- ולא תחוי שתא תדתא. (מו"ק ט.)

ועתה מה הן המעשות המעשות הללו נגד ים התלמוד הרחב והעמוק? אמנם עלינו לאמור: אבותינו היו שכויעים בים של צרה, ואיכבה יאמרו שירה? נחזיק להם תודה על שקיימו לנו האופי הלאומי שלנו על כסם נאמן, עד ששן הזמן לא פגעה בנו. ונראה כגאון על משוררינו בזמן הבינים ובתקופתנו הנכחית, שהצילו את בכור אבותינו החווים.

אברהם לבנסארט.

"אחות", "אמונה", "יודעא" וחברות הסמינטיים מבה"ס התיכונים, והמון רב מאד בן אלפי נפש אשר מלא את ארך רחובות אחרים. בכל רחוב, שעברה בו התהלוכה, סגרו היהודים את החניות. לפני ההיכל היה הרחק רב מאד ורק חלק קטן מההמון נכנס פנימה. הש"ץ הראשי היילפרין פתח את המספר בזמר מרעיד ומעציב באיפן מתאים לסדר היום, אחריו נשא מספר הרב ד"ר גוטמאן. פתח עברית ויסים פולנית. דבריו עשו רשם נמרץ. מלבד המספר הזה עשו מספר ב"ביהכ"ג אשר בפירז, שם פתח את הקינה הש"ץ זיידל ראונער. את המספר נשא מר מאיר באלאבאן. דבריו היו דברים יוצאים מן הלב ויעירו בכי.

יארוסלאו. היום יום א', ה' אב, נערכה בבית הכנסת של "בני ציון" פה אזכרה לנשמת נשיאנו ד"ר הרצל ז"ל, רשם עמוק עשה על הכאים הבית הנאדר, שמעטה האבל הוסיף עליו לוית חן. כלו היה עמוף שחורים, גם המונת הרצל הגדולה היתה מכוסה שחורים, הבמה גם היא היתה עטופה שחורים, ונהדרה בחן היגון המסוך עליה. -- אל האזכרה באו כל חברי "בני ציון". אנשי עירנו סגרו את החניות ויהאספו ביהכ"ג עשויים כנדי אבל, לנמול לו החסד האחרון, ראש החברה ד"ר בלום על ד פהח את סדר האזכרה, ויתאר בדבריו הנמרצים את גודל האבדה, אשר אבדנו. חברתנו שחיה תלגומה להועד הפועל, גם נלה לנו הדובר רז, כי נסגר בעדנו בית הכנסת הגדול... אחריו דבר הרב הנסיף ד"ר מאהרער מלוביב וישא מספר מר בדברים נלהבים מאד. הוא הרבה לספר בשכחו של הרצל ולתארו בתור העובד הלאומי הראשון, אשר הראה לנו הדרך, אשר נלך בה ולא נתעה. וכאשר הוסיף התראות לנו, כי כל האומר "הרצל מת" אינו אלא תועה, חי חי הנהו" מחאו כלם כף תזאם היקר גמר את דבריו כמאמר הרצל על הקונגרס האחרון "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", ויביע את תקותו, כי העבודה הציונית לא תרפה גם אחרי מות מנהיגנו. אחריו עלה הכמתה הדברן הלאומי מר גליקסמאן מרישא לכן כסיד, קילו רועד מרב התרגשות. הוא ספר לנו את פרשת גדולת הרצל, וישא על גם מאמר חז"ל "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד ננאלו". אך שבע שנים לנו מאז הופיע הרצל, ואלמלא זכינו לשמור עוד שבע שנים שתהיינה שתי שבתות שנים, מיד ננאלו. ועוד הוסיף להראות לנו מה גדולים רבני חז"ל "גדולים צדיקים" במיתתם יותר מחייהם" כי עתה אחרי מותו קדושים אמור לו, עתה הכירו גם האנשים שונאי ציון מה זה ה' הרעיון הציוני ומה ה' הר"ר הרצל לכל עם ישראל. אחריו דבר הר"ר ראס בער געד מפה (פולנית). דברי הר"ר הנעלה, שאינו ציוני דשמי, ע"ד הרעיון הציוני ומחוללו הכביר הפליאו את לבות כל השומעם, להרשם שעשה דברי הר"ר המכובד אין ערוך, כפעם הראשונה שמעתי דברים יקרים מפז יוצאים מפורש מפי איש בזה, שאינו ציוני רשמי. אחריו שרה המקהלה תחת הנהגת החזן המפואר מר מאיר קערנער מלאנצוט (אשר נקרא הנה) "אל מלא רחמים", ואדם יסודו מעפ", כל העם געו בבכי. שמעון שפייענעל.

סטרי. ביום ב', ב"א המזל, בבוא השמועה המחרידה, כי גוע מנהיגנו הגדול רוח אפינו, התאספו כל ציוני עירנו נרעשים אל בית החבורה, ותונה נוראה רחפה על כל פנים. כצללים אלמים התהלכנו ונדרם. כערב קרא הו"ר ד"ר גאלדבערג אספה כללית וכדברים מעטים היוצאים מן הלב תאר גדול שברנו, וכל העם געה בכבוה. אח"כ החלטנו (1) לנהוג אבלות ז' ול' וקדיש, כעל אב רחמן ואח יקר יבן יחיד, (2) להקדיש לזכרנו לכה"פ 300 בתרים לאוצר קרן קימת לישראל ולחמהו כספר הזהב. היבף החלו כל הנאספים להרים תרומה, איש כפי מסת ידו. (3) להביע גם צערנו כסמני אבל, כמו לתלות דגלים שחורים על בתינו ועניבות שחורות עם מניני דוד על ציארינו וכהנה. -- כל הנאספים הסכימו פה אחד לשמור ולקיים כל ההחלטות. מיום ג' עד ר"ח אב התנוספו על בתים רבים דגלים שחורים ותהי כל הגיר כעומיה, עד שהעוונים הפולנים התאננו, מדוע סמרי הפולנית התאבל על מות "מלך ישראל". ביום ה' בשעת ההלויה סוגרו כל החניות וכל בתי המסחר של היהודים, נכר הרב, כי שר וגדול נפל בישראל. ביום ה בערב התאחדו וערי שלש החברות הציוניות "ציון" "Veritas", "Ognisko", למכס עצה איך לעשות אזכרה לנשמת המנהיג, ויחיימו לקרוא להמטיף המפואר ד"ר ברודא מסטאניסלאו. ביום א' בצהרים בא הנה וכל יושבי עירנו התאספו אל בית הכנסת הגדול; אבל גם הכית וגם החצר צרו מהביל אורם. בכלות הש"ץ לשודר מזמור מ"ם עלה ד"ר ביורדא על הבמה וידרוש בשבח המנוח ובגדולתו, כי הקדיש כל כחו, להעלות אותנו

מעמק הכבא ולנהלנו ציונה, ורק זאת היה סבת מחלת לבו האנושה, כי "תוחלת ממושכה -- מחלת לב" וגם הטיף לנו דברי תנחומים, כי עוד רוחי הגדול חי ומתהלך בקרבנו, וכי ד' לא ישיש את עמי. גם בליל ד' בערב, ככלות ז' ימי האבל, התאספו אל בית החברה, חזן החבורה התפלל "אל מלא רחמים" ומר רינגעלר ד"ר שיק, ומר מיטצלבום הטיפו וידברו על לבנו שלא נסוג אחר ושא נאכד את תקותנו ושנתאמץ ללכת במסלה, אשר התוה לנו מנהלנו, ורק בזאת יהיה לו שם עולם ויהי זכרו לנצח.

טרנוברג. בין הקהלות, אשר עשו מספר בפומבי לנשיאנו הגדול נמנתה גם קהלתנו. בשבוע שעבר בבקר יום ב' עשינו אבל כבד בבית הכנסת. הש"ץ התפלל "אל מלא רחמים" וה"ר צבי אלימלך ענגלברג הרבה לספר בשבח המנוח ויתאר את מעשיו הגדולים, אשר פעל לטובת עם ד' תימיו המעטים אשר התארח פה עלי האדמה. בערב התכנסו שנית כל העם לבית משפחת ענגלברג ועשו שם מספר מר. ראשי המדברים היו, ה"ר שמעון בורשטיין, שרדך בשפת זשרגון כשעה שלמה ברברים המישיבים את הלב ואחריו בנו הבחור מרדכי צבי בשפת קדיש צחת וקלה ויעש רשם כביר ויעורר לבכי. אחריהם דבר ה"ר צבי אלימלך ענגלברג ויבאר את מהות הציונות ואת תנועתה. חיים ברג שטיין.

טירקא. ככפר ראולאטיש הסמוך לעירנו נמצא בשבוע שעבר חלל, עגלון יהודי שוכב על עגלתו פצוע וגלגלתו רצועה. העגלון עזב את עיר טירקא בשעה האחת עשרה בלילה לנסוע לסאמבור ובעלות הבקר מצאו אותו העוברים ושבים שוכב על עגלתו, אשר עמדה על אם הדרך בכפר הגובר. במצאם אותו נשם עוד בכבדות ונענע ברגלו אחת וכל עמל הרופא להשיב רוחו אליו עלה בתהי הוא. מת מתוך מכאוביו הקשים בשעה שניה אחר חצות היום, החקירה והדרישה החלה, מותחים קו חשד על עגלון נוצרי אחד, אשר היה בדרך הזה כאותו לילה וכבר הובא במאסר.

סאנוק. בשבוע שעבר ב"ח בתמוז הומינה אנורת מזרחי בעירנו להיכל אנורת "יד חרוצים" את אנשי קהלתנו, לספור למנהיגנו הגדול אשר לוקח מאתנו, התיבל היה מלא, רבים נשארו בחוץ מגודל הלחץ, הארון השלחן והמנורות היו עטופים שחורים. שלשה נואמים תארו לפני הנאספים את ערך אבדתנו הגדולה. הראשון ד"ר שלמה ראמער דבר בשפת פולנית, השני מר אלמער שיעדליסקעד בשפת אשכנזית והשלישי מר לודוויג גרינהויט העיד באחרונה את הנאספים שירים כל אחד את נדבתו למיעת נן בא"י על שם מנהלנו. דבריו עשו רושם וכל אחד נרב בפי יבלתו. בתפלת אמ"ר הם התספר. ה' יחם אותנו. צבי אבט, בשם האנודה.

קוליקוב. גם בעירנו קוננה כל הקהלה עם הציונים על מות נשיאנו. ובשמשערועץ הסביבה לעירנו, כאשר עשתה אנורת הציונים מספר על האבדה, שאבדה לנו, פער השו"ב את פיו ויאמר "כן יאבדו!" הציונים התנפלו עליו כקצף גדול ויבוהו וידחפוהו ולשוכך מעט חמת הציונים אסרו שחימתו כנבלה למשך ששה שבועות וגם קם ישלם, כאשר ישיתו עליו ראשי העדה. בן יקיר.

נאדבורנא. הציונים בעירנו החליטו, לעשות הספר לנשיאנו הגדול, כראוי ויאות לו, ולהבליה זו קראו הנה את המניד המפואר ד' יצחק וועבער מקולומיא. ביום ב' שבוע זו בשעה 6 בערב, התאספו כל בני עירנו לביהכ"ג הגדול שהיה מלא מפה לפה, ציונים, ובלתי ציונים וגם באולם, ובעזרת נשים עמרו צפופים שעה אחת מקודם ויחכו על המניד. בקול רועד, החל את המספר, וכל הנאספים הטו את אזנם לכל הנה שיצא מפיו. תמונת המנוח היתה תלויה על הקיר, נרות דלקו וכבלות אור היום הפיצו אור כהה, כאלו השתתפו בצערנו. המספיד האר ברברים מלאים רגש את תכונת האיש הגדול, השלם הזה, את מעשיו הגדולים והכבירים, אשר עשה לטובת אחיו הנדבאים ואשר היה עתיד לעשות. דבריו הנלהבים, עשו רושם גדול על כל הנאספים. את רגש היגון, שהעיר, קשה לתאר במלים, לאלה, אשר לא ידעו עוד את מעשי הרצל ואת גדלו הכביר כמשלים מה היא הציונית ומה מטרתה. ברגש כביר הדוסמות, שמעו כל הנאספים את דבר התחיה הלאומית, וננעם מרבותיו הצליח לרבוש את לבות כל ההמון לרעיונו. אחיב התפלל הש"ץ "אל מלא רחמים" והעם התמוגג ביגון.

סניאטיין. ביום ג' בשם המזל גאמו פה שני תלמידי האוניברסיטה מסשערנאוויטץ, אשר נקראו הנה,

בבית הכנסת הגדול נאומי-מספד. אחד, ברנה, דבר עברית, והשני הורנשטיין אישכנזית. בתוך דבריהם תארו את תכונת נשיאנו ז"ל, מעשיו הרבים והכבירים, שפעל במשך שבע שנות עמל ועבודה ואת האברה הגדולה, שאברה עתה לעם ישראל. דבריהם הנלהבים עשו רושם גדול מאד. שתי שעות לפני הפתח המספד כבר היתה חצר כהב"נ מלאה מפה לפה, הלחץ היה גדול. לנס חשכו, שלא קרה אסון. אח"כ התמלא כיהב"נ בכל מבואיו ואולמיו, והיה הרחק גדול מאד. בתפלת אמ"ר הם המספד. המודיע.

בוטשאטש. גם בעירנו הספידו את גדול ישראל ר"ר הרצל ז"ל שתי פעמים בביהב"נ. בפעם הראשונה נשאו מספד מר י"ב שפירא ור' צבי שמעון ובפעם השנית מר ליבוש פריעד, הרב ר"ר רוזנמאן והמגיד הידוע ר' משה פרידמאן מקובנא, כשעת המספד היו חניות הרבה סגורות. על בתים רבים התנוססו דגלים שחורים.

וואשקאוו. תבערה פרצה פה בליל ג' שבוע זה. עשרים וחמשה בתים וחניות נשרפו. ההפסד עולה לערך שתי מאות אלף כתרם. כל הנשרפים יהודים ועל הרוב אינם כמזרחים באחריות. ציוני.

ראדאוו. גם עירנו, אשר הוכתה במחלת האינדיפרנטיס גם היא קראה לבני ולמספד על מות הרועה הנאמן, החברה "רושי ציון" פה, קראה אנשי קהלתנו לביהב"נ לתפלת השכבה. למעלה התנוססו דגלי-שחור, גם כל בלי-הבית היו מעוטפים שחורים, מאות אישים עמדו צופפים, ועל פניהם עצב ותונה, משוררי החברה, "רושי-ציון" פתחו את המספד ב"שוית" — את"כ עלה הרב הגאון מוה"ר יצחק קונשטאדט האב"ד על הבמה, וישא מספד מר. ד"ר בירער ראש החברה, תאר לפני הקהל את האסון הנורא, אשר קרה ליהדות בכלל ולהציונות כפרט. אח"כ שרה המקהלה אמ"ר. יעקב פעלדמאן.

דורנא וואטרא (בוקובינא). כבוא השמיעה המבהילה לאזני הרב האב"ד פה מו"ה דוד פרענקיל רצה לקרוע את בגדיו, כדון תלמוד השומע פטירת רבו ורק ידידיו עכבו על ידו מטנס ידוע. וביום ג' שבוע שעבר עשה הזכרה לנשמת המנוח בביהב"נ הגדול, שהיה מלא מפה אל פה, הרוב ארטורקסים. הרב פתח בפסוק: "פקוד ד' אל אלקי הרוחות וכו' ולא תהיה ערת ד' כצאן בלי רועה". אנחנו אכדנו מנהיגנו את נשמתנו, אמר "אילם אתם עורים, שאינכם ציונים, אתם אכרתם את מאור עיניכם, אתם תמותו עורים, מי יפתח עיניכם עתה, אם הפיתח עיני איננו". הרב בקש מהציונים, שיעברו עתה ביתר מסירת נפש, שנבוא במהרה למשרתנו ונעלה את העצמות היקרות לארצנו. כל השומעים נעו בבכי ממש בילדים. — הרב המאוהב"ג מר גוד פרענקיל הוא יליד אונגריה וזה כשש שנים, אשר הוא משמש בבית הרבנות פה. בראשית בואו היה אנטי-ציוני, שאין כמוהו, ואיוו פעמים בקשנהו שילמוד לדעת מה היא הציונות ויתחל להתבונן ברבר. זה כשש שנים, אשר האיש היקר הזה הוא מסור בכל נפשו ונשמתו להרעיון הציוני. כמוהו ירבו בישראל. המודיע.

וישנם כאלה החפצים גם להרחיקה מתפלותינו, ויחר עם זה הם אומרים למחות את זכר ציון והכל כגלל הרמות לאשכנזים, הכל בשביל החשש, פן יביאו הרברים הארה ליד, "רשעות", אף כי באמת מעות כירם, האשכנזי הישר לא יזעם את היהודי, השומר את קדשיו, והבלתי ישר, האנטיסמיט, יזעם ככל אופן כי לחפץ להרשיע אין כל תקנה ובשגם נסיכי אשכנז יכירו צדקה לאמיות ישראל ויאירו אליה פנים. ומי האשם בחלול הקרש, אם לא הכהים יהודים המתעים! קינת ירמיהו על "הכהנים, כי לא אמרו איה ה'" ועל "הרועים שפשעי בני" מכינה גם לעת הזאת. ברברו את דבריו וזכר את הציונות לטיבה וימנה את מעלותיה. הציונות, אמר, העירה מחדש את האהבה לקרשי ישראל, את האהבה לציון ולשפה העכרית, ותעורר בלבבות בני הנעורים את הכרת עצמותם בתור יהודים, ותאחה את הקרעים שבאמה, בי אחרות ושלוש כתבה על דגלה. אנחנו, הגיד הרב, לא נתנו עדיין את ידנו לציונות, מהיותה מעמידה את עצמותה ושאיפתה על האמונת בלבד ודבר אין לה עם הדת, אכן מוסדותיה מתנהלים על פי מצות התורה, אבל דבר הרימה על נס רק את הצד הלאמי וכל אולי להיוק לדת. אולם איד שיהיה, חזיון הציונות בימינו הלא חזיון גדול ורב הערך, אצבע אל הים. שר וגדול נפל בישראל, קרא בחמו ובריו אלה, איש שקם לעמו למושיע, ויאמר להוציאהו מגלותו, מת ברמי ימיו. על מזבח אהבתו לעמו הקריב את נפשו הגדולה, המלאה אהבה ורחמים. שתי הערות אלהיות ישנן האחת פנימית והשנית חיצונית. הראשונה כעין זו של ישעיה ע"י אש קדש מעם המזבח: לאמר מתוכה של תי הדרות, מרוחת, והשניה כעין זו של ירמיה מזוך אהבה לעם, מלחצו ודחקו, מחוץ; ההערות ממרום באות אפיא ע"י דחיפה אלהית, ודחיפה אלהית היתה גם למת הגדול, הוא ישב מחוץ לתחום ישראל, ויבא הרוח ממרום וידחפהו לתוך התחום, וירא את עני אחיו וסבלותם וימחץ לבו המלא אהבה, ויתעורר להקים בית עם התרום ויעבד לילות כימים, ויבשלו כחותיו, וימת. הוא מת אבל את היסוד לבנין עמו כבר הניח, והיה שמור אתנו, ער אשר ירחם ד' את עמו, ושלח את שליחו מתוך התחום ובכח יהדותו ורוחה ישלים את הבנין, אשר החל המת הגדול לכנות. הררשה הזאת עשתה רושם כביר על השומעים והיה לשיחה בפי כל.

וביום החמישי ב' אב ערכו הציונים בפ"פ "נשף-אבל". האספה היתה באולם גדול מאד ונהדר והאולם היה מלא אדם מאין מקום לעמד. בין הנאספים היו מנהיגי העדות וקציניהן. גם אורחים רבים באו מהסביבה, מהערים וממדינות הישיעה מסביב. הנואם הראשון היה דקטור פריעדמאן והשני רעירענד ווייס מצינצינטי, חבר הועד הפועל לאמריקה. גם ראשי האגודה דברו דברים חמים ומעוררים.

במעט כל העתונים האשכנזים הביאו מאמרים ופילטונים לכבוד הרצל וכלם הפליגי בשבחי של המת הגדול ויורומתו ויפארוהו מאד, מהם רוממיהו למעלת נביא. גם עתוני היהודים פה הרבו להספידו ויעריצו ויורוממו את גדלו מאד מאד, ומדברי כלם נשמע, אם כי שלא במתכוון, כי הרעיון הציוני הוא חזיון גדול ועמוק מאד, אשר אין להקל בתועלתו וממשיותו.

לבושים שחורים. בשעה הרביעית עלה הכמתה הרב הגאון מר אלכסנדר מויביש נ"י ובשתי שעות נשא מספד מר על האברה, שאין לנו תמורתה, דבריו היו פולחים כליות ולב והקהל בכו בכי תמרורים, אחריו עשה החזן ר' משה בער שו"כ הזכרה והעם נעו בכביה. אחרי ההזכרה דבר מר נפתלי שו"ב דברים חמים מאד. אחריו עלה הכמתה הרב ר' הנודע מר כעריש סארעף, אשר ציר לפני הקהל הגדול את ערך האברה הגדולה, שאברה לאומתנו בכלל ולהציונים בפרט כמות הרצל, אשר חרף נפשו לעבוד במסירת נפש בעד אחיו ויעורר לבכיה. כן העיר את אונם להתחוק ולעבוד לטיבת הרעיון הציוני לעשות נחת רוח להנפטר, למלא אחריו. — לאחרונה עלה הכמתה מר שמואל על עפא נט ויציע: א) כי ינהנו כל אנשי קהלתנו אכלות במשך חרש ימים. ב) לקריא לכל הנוגדים במשך השנה הזאת על שם מנהיגנו. ג) לכתוב בספר היהב של קרן הקימת את שם מנהיגנו. ד) להקים מצבת זכרון למנהיגנו במושבשה "ראשון לציון". ההצעות נתקבלו פה אחד ומיר נקבצו כשלוש מאות פ"ר בעד מצבת הזכרון וכמאה פ"ר בעד ספר היהוב. תכף אחרי ההזכרה נשלחו תלגרות עם תכנן ההצעות לוועד הציוני בוויין ולועד הפועל מנלץ. תלגרות של נחומים נשלחו מפה מכל החברות הציוניות ומאנשים פרטים לאלמנת המנוח ולועד הציוני בוויין. הזכרות כאלו נעשו ביום ה' בעירנו בכל הערים. — ככל העתונים פה לעברים ולנוצרים הופיעו מאמרים גדולים אשר ספרו בשבח המת. עתנים באקויונאליים הופיעו בשם "ד"ר שבעהאדער הערצל" ובקורסם, יאסי ונאלאמיץ. מאנופעסטים גדולים הופיעו כמעט בכל ערי-המדינה. גם ביום א' אחרי ההגויה היו אספות רבות לציונים כמעט בכל ערי ארצנו, להספיד את גדול עמנו.

לוי סג"ל.

מכתבים מארץ ישראל.

ירושלם. כרעם בלי תותח הרעישה השמועה ע"ד מות הרצל את כל יושבי עירנו. כקטן כגדול ישיחו בעצבון אך על אדות אסוננו הגדול. המספד גדול כחיצות ירושלם. כאשר באה השמועה הרעה הלום כבה הרב הגאון הישיש מוהר"ר שמואל סלאנט שליט"א בכי רב ותיכף שלח מלגראם של תנחומים להועד הפעל הציוני ולמשפחת הרצל בוויין. — בבית הכנסת הגדול של רבן יוחנן בן זכאי לעדת הספרדים התאספו קהל גדול מאחינו האשכנזים והספרדים וספרנים רבים הספידו המת הגדול ויעשו הזכרת נשמתו. גם בבית הספרים לבני ישראל, אשר בעירנו, דספידו אותו. ההספרים היו בלשון העברית וכל העם הורידו כנחל דמעה. לזכרון לד"ר הרצל מאספים פה כסף לכנות בית על שמו לבית הספרים לבני ישראל.

החברה החדשה לבנין בתים למזכרת משה מלונדון קנתה נחלה גדולה אצל בית-הספר "לעמיל" ובעוד חרשים אחרים יתחילו לבנות שמה בתים. — פקודה חזקה יצאה מממשלת תורנמה, כי אסור לאנשי דת מחמד לעשות מסחר במשקאות משכרים. — בבית האסורים עשתה הרשות בית חולים מיוחד להאסורים החולים במחלת הטיפוס המתדבק. כי המחלה נכרה שמה מאד. — בהחורבה אצל בית הכנסת הגדול "בית-יעקב" לעדת האשכנזים נמצאה ילדה בת חמשה ימים מינחת על הארץ עטיפה כבד לבן ועליה מונח ניר כתוב עברית כרכרים האלה: "אחינו בני ישראל רחמנים בני דחמנים, ידוע להיו לכם, כי הילדה הזאת היא בת בתולה ישראלית, אשר אירע לה מקרער רע, כי נתעברה באינם מישראל אחד וע"כ הילדה הזאת היא ילדה בשרה ומותרת לבוא בקהל ישראל ויען כי הבתולה הנ"ל היא ממשפחה הגונה אך עניה ומתביישים לגדל הילדה הזאת אצלם. ע"כ הם מוכרחים ואין להם עצה אחרת, כ"א לשלחה החוצה, ע"ב מבקשים רחמים מכם אחב"י לגדל את הילדה הזאת אצלכם ולהחיותה ולמצוה רבה יחשב, מצוה פתוחה נפשית והמרחם ירוחם". הילדה נמסרה לאשה אחת להניק איתה ולגדלה ושברה תקבל האשה מקיפת בית ועד הכללי בירושלים. ומאת הרבנים הגאונים מוהר"ר שמיאל סלאנט ומוהר"ר אליהו דוד האומים ראבניבוין נדבקו מרעות בדברים האלו: ידוע שביום ב"ג סיון נמצאה בחורבת ר"י החסיד ילדה קטנה ובצדה כתב האוסר שהילדה בשרה ומותרת לבא בקהל. ויען כי הידיעה הזאת אינה סספקת עוד ויובל תלילה להיות שאת ישא אחותו

מכתבים מרומניה

וואסלאי. השמועה המבהילה ע"ד מות מנהיגנו הגדול הד"ר הרצל, הרעישה את כל ארצנו ותעש שמות בלבבות רבים. — ראשי הציונים מעירנו פה סגרו תיכף את חנותיהם לאות אבל, הנהגת ביה"ס הגברי בעירי העמירה על שער ביה"ס שני דגלים גדולים ציונים מעוטפים אבל ודגל גדול שחור אחד עם מגן דוד לבן ובתוך המגן דוד תמונת הד"ר הרצל. הדגלים האלה התנוססו עד יום ה' בערב. ביום ה' עשו הציונים פה הזכרה לנשמת מנהיגנו בבית הכנסת הגדול. בשעה השנייה אחר הצהריים התאספו נערי ביה"ס לביה"ס כלם מעוטפים אבל ובשעה השלישית הלכו יחד עם מוריהם ודגלי אבל בידם לביהב"נ. בעברים דרך החובות המבילות לביהב"נ, סגרו כל הסיחרים היהודים את חנותיהם ויחד עם בניהם ונכונותיהם הלכו לביהב"נ לבושים שחורים. תיכף אחרי נערי ביה"ס באו גם החברות הציוניות, "ירושלים", "אסתר", "בעלי המלאכות", "הצעירים" ועוד, כלם

מכתבים מרומניה.

מות הרצל הרעישה את עולם היהודי באשכנז ויעש רושם נכר בסביבה היהודית ואף גם בין אותן המפלגות, שעמדו עד היום מנגד לתנועה הזאת. בקהלות ישראל היותו גדולות וחשובות הספידו את הרצל בהמון עם. המספדים היו רבנים אנשי שם ולהספרים באו ראשי הקהלות ונכבדיה. אית הוא, בי הרעיון הציוני הבה שרש בלב העם הישראלי ויתפיש מקום הגון גם בלב יהודי המערב הישרים ובעלי הרעה. — בכרלין, הספיד את הרצל הרב הנעלה הד"ר עשעל באך ובפ"פ הרב הגאון המפריסס ד"ר הורוויץ, אחד הרבנים היותר גדולים באשכנז ואשר השפעתו רבה מאיר על העולם היהודי המערבי. בשבת פ' מטות ומסעי נשא האחרון דרשה נלהכה ורבת הערך על האברה הגדולה, שאברה לעם ישראל במות עליה אחד מכניה היותר גדולים, הרצל. ולרגל דרשתו דבר דברים יקרים על ערבת הגדול של הציוניות ועל נחיצות למוד שפת עברי. העתים נשתנו קונן הרב, היו ימים, ועוד זה לא כבי, אשר גם המערכים ידעו לכתב עברית ויבינו את תורתם במקורה, והיום יודע כל יהודי אשכנזי את השפה האשכנזית וספרותה, ומעטים היהודים לכתב את שמם בעברית,

ועוד חששות רכות — לכן הננו מזהירים וגוזרים שכל מי שיש לו ידיעה מזה שיודיע לאחד משנינו הח"מ פרטי הדבר ויהיה במוח, כי הרברים ישארו בסוד כמוס והננו במוחים, כי ישמעו לקול דברינו אלה מבלי נאלץ להשתמש באזהרה חמורה ובאמצעים יותר חזקים. — אשה כפרדית נשואה לאשכנזי שהתה עם המות — המציה הויז' — ואחר חמש שעות מתה במכאובים נוראים. המסכנה היתה בה חמש יעשרים שנה ושני ילדים הניחה. מכת האסון הזה עוד לא נודע. — המ"ע "השקפה" הויז' ע"י אליעזר בן-יהודא החל לצאת לאור פעמים בשבוע. מענדיל קרעמער.

מקורב ומרחוק.

כלכרה גליצית. הרבה עמל וכעס שבענו מהנהגת ביהודאור את "המצפה". אנחנו והמדרסים מתאמצים בכל יכלתנו, לגמור את הגליון לערב שבת וכאשר יובא הגליון אל בית הדואר, שעל יד מסה"ב, יניחוהו שם הפקידים עד יום א'. אין די מלים לגנות את הכלכלה הזאת. כבר הגשנו תלונות והתראות והכל ללא הועיל. בבית פקודות גליציה אין עושים באופן אחר. תחת לקבל עוד פקיד אחד ולשלוח את העתון כיום ו', כמו שהיא חובת הפאסט, ידרשו ממנו להתאמץ עוד יותר ולגמור את הגליון ביום ה'. אנחנו נעשה כל אשר בגדר היכלת, שיבא הגליון ליד הקוראים בשבת.

הבצורת. קיץ יבש וחם בזה אין בני דורנו זוכרים. אנחנו רגילים זה שנים רבות, לראות בקיץ גשמים יתרים עד כדי שטף מים רבים, עד שיגרפו בתים, מקנה, יבול וגם בני אדם, ובשנה הזאת נהפכה כמעט כל אירופה למדבר שטמה. החום כמו בייטומן של ערבות אפריקה והיבשת תבלה את כל צמח האדמה. התבואה נלקתה בשדפון, הרגן אומלל, הנרגרים קטנים וקלים והשבלת-שועל נשרף כמעט כלו על פני השדה. העצים התהילו כבר בחדש יולי, להשיר את עליהם כמו באק-מוכר. העשב אינו גדל עוד, מאז גזוהו בחדש מאי. בשנה הזאת יחסר מספוא לבהמה, והתבערות מה רבו ומה עצמו בקיץ הזה! השדות ועשביהם ועצים יבשים כל כך, עד שכאשר יגיע נצוץ מצינארא או מעשן מכונת מסה"ב אל השדה, מיר יהפך כל השדה או היער לשרפה מאכלת אש ואין לכבות. מקרי שרפת יערים קרו בימים האלה בכל הארצות. סמוך לווארשא ובשלויה ובבלגיה ובכמה מקומות באוסטריה בערו יערות ימים אחדים באש, עד שחפרו אלפי פועלים חפירות סביבות התבערה וישרשו את העצים, למען לא תוכל האש להתרחב הלאה. לאדם ולבהמה ולצמחים יחסרו מים. קצת נחלים ובארות יבשו לגמרי ואף גדרות רחבי ידים דללו ויחרבו ומראיהם כנהלים רלים. מחנות ומשורים חדלו מלעבוד, כי אין מים להניע אופניהם. בחוצות הערים הגדולות אין זורקים מים, והאבק מתרומם באויר ומחנק ומסנף את הריאה ואת הכבדים גם יחד. סבת הבצרת כשבע אין יודע. קרוב לשער כי בחדש הבא יבא שטף מים רבים.

משחיתים. במריעם נמצא תחת רצפה חמר מפוצץ, שהניחו לפי ההשערה האיטלקים, הויזים לקרוע את המחוזות האיטלקיות מיר אוסטריה. — כבוריסלאוו, ששם עוד לא התפשרו אדוני הככרות עם הפועלים, השליכו פועלים חמר מפוצץ לתוך בור נפט. החמר התפוצץ ואש התפרץ, אבל נבכה מיד.

עוד רצח נציב ברוסיה. הנגראל אנדרעיוו נציב קאוקז הדרומית נרצח ע"י ארמני אחר, שנקם בו את נקמת עמו הנרכא. האכזריות, ששתנהג בה רוסיה נגד הארמנים היא נוראה ומהרירה כל לב. והנגראל אנדרעיוו קבל על עצמו, להעניב את כל הארמנים באונם לדת רוסיה, על כן נשבעו להרגו. כל העריצים ירגו והממשלה לא תיטיב לעת עתה דרכיה. נראה דבר מי ימום.

שריונות לחיל רוסיה. ממשלת רוסיה קנתה במאילאנר מאת אלף כתנות-שריונות, אשר כדור עופרת לא יעבור בהן. עבי הכתנת 11 מילימטר. מחיר כתנת אחת 7 רובל עד 16 אונגוס על בית החרשת למסור את כל הסחורה.

בשביל חטמו של קורופטקין. נפלאות מספרים מאחורי הפרגוד בשדה המלחמה. כבר קצה נפש שרי הצבא מפני המרגלים הרבים, הנמצאים לא רק בקרב החינאים והקוראים וישובי הארץ, כי אם גם במחנה רוסיה עצמו. ישנם שם סוחרים, רוכלים וזונות. אשר פקירי הצבא מקבלים שחד מיריהם, להניחם במחנה והמה מאספים כל שמועה מן המחנה ומודיעים באופנים שונים את היסנים. זה לא כבר נעלמה זונה כזו מן המחנה, אשר היתה חשודה תמיד, כי מרגלה היא, אבל פקירי צבא רסים הגינו עליה. כאשר נעלמה פתאם נודע, כי פקיר צבא רומי עזר אותה לברוח. פקיר הצבא שלח יד בנפשו במרם נתפש. כבוא הנסיך הגדול בוריס, בן דודו של הקיסר למוקן, הביא אתו עגלת מסולת הברזל מלאה זונות. מורופטקין שר הצבא, בדעתו כי כבר סבל הרבה מהנפשות השובבות וקלות הדעת האלה, קרא אליו את הנסיך הגדול בוריס ויצוהו, לשלח את הנשים מן המחנה. בוריס התחלחל ויען את שר הצבא: הידעת את מי תדבר? — ידעתי ענה קורופטקין, שר חמשים אתה ואני, השר המצביא במלחמה, מצורך, כי תמחר לשלוח את הנשים מן המחנה. הפרינץ היהיר שלף חרבו מתערה ויך את שר הצבא על פניו ויפצעוהו פצע קשה בחטמו. קורופטקין הודיע את הדבר ע"י הטלגראף לפסרכורג ומיד באה הפקודה מאת הקיסר, להגלות את הפרינץ לארחנגלסק על שפת ים הקרח. אם גם הנשים גלו עמו לא נודע. כפי הנראה גם הפרינץ אינו יודע למה ובשביל מה ילחמו. כל המלחמה היא בעיניו ספורט, שעשיעים. מלכד הבגידה, מכירת כל מלכות רוסיה בעד רובלים אחרים, ימעלו הפקידים מעל בכסף המכרש למלחמה. ממופת הצלב האדום חסרים עד כה הרבה מליונים רובל. — לעומת זאת מספרים נפלאות מנערה יהודית בת קראי, שלבשה בגדי גבר והיא תשרת את שרי הצבא בתור מתרגמת, כי יודעת היא את כל לשונות מזרח איוזה ושרי הצבא כתפלאים על אמונתה וכסירות נפשה כעד רוסיה. סוד גבורת היפנים. הכל מתפלאים על העם האזיתי דמנצח לא בגבורתו, כי אם בהכנתו את העם הגדול דאירופאי. לפני חמשים שנה היה העם היפני נחשב לעם פרא, ככל יושבי האיים בים השקט. מאז החלו היפנים לפקוח עיניהם ולחקות מעשי אירופה התקדמו רבה יותר בהרוסים, שהחלו לחקות מעשי אירופה זה יותר כמאתים שנה. כיפן נמצאים חמשה אוניוורזיטאות, ביניהן אחת מיוחדת לנשים. אחרי המלחמה תוסד אוניוורזיטה ששית. 27.015 בתי ספר לעם מיוסדים ע"י הממשלה, 600 ע"י יחידים. בהם 84.000 מורים ומורות. מספר הגמנויות 180 של הממשלה, 40 של יחידים, 27 נמנויות מיוחדים לנערות. 72 ב"ם למלאכות, 140 ב"ם למלאכות מהשבת וחורשת. 120 גתילמוד מיוחדים לגמרה, לעבודת האדמה, למוזיקה, לעבודת הצבא, 47 בתי הנוך למורים. אבל כל הכלומדים הצעירים יעזרו את המורים בעבודתם ככה"ם. כיפן חובה על כל אב, לשלוח בניו לביה"ם והלמוד כחנם. אין בזמן הזה איש או אשה כיפן, שאינם יודעים קרוא וכתוב. ברוסיה 95% מכל יושבי הארץ אינם יודעים קרוא.

קיסר הינא האומלל, אשר הודתו העריצה אמרה אותו בארטנו והיא מושלת בשמו, חולה מחלת המעיים ומחלתו אנושה.

פאול קריגר, במדינת שווייץ בעיר קאלארן גוע ביום 14 לח' בן שמונים שנה נשיא הרפובליקה טראנס-וואל הנחרבה פאול קריגר. הוא היה אחד האנשים הגדולים בתבל, אשר הודות לכשרונותיהם עלו מעצמם אל המקום, שהם ראויים לו. הוא נולד במושבה האנגלית באפריקה הדרומית. כאשר הציקו האנגלים להולגרים נאלצו אבותיו לעזוב את הארץ ולגדוד צפונה. בן ס"ז שנה התהיל לעבוד בצבא ולהגן בעד ארץ טראנסוואל, שלטשו דאנגלים עינם עליה. בזמן קצר געשה לשר המצביא ועליו היה להלחם נגד השבטים השחורים, שלא אבו לשאת עליהם עול הלבנים. המלחמה היתה ארוכה ובסוף נכנעו השחורים. בשנת 1880 נפרדה טראנסוואל לגמרי ממושבות דאנגלים ותהי לרפובליקה מיוחדת. בשנת 1883 נבחר לנשיא ארצו וכל ימי שלטונו היו שלשלת צרות ומריבות עם האנגלים, שרצו כבול את חרות הארץ ולכשול בה. בשנת 1899 פרצה המלחמה, שארכה קרוב

לשלוש שנים ובאמצע עזב קריגר את ארצו ויהי נע ונד כאירופה ויעמול להמות לבות המושלים, להציל את ארצו. אבל לא הצליח. שום ממשלה לא אבתה להתערב בדבר. איש נפלא היה קריגר גם ברכי חיו ובמדותיו. עליו, כמו על אנשים גדולים אחרים ברי לב ומובי שכל, נוכל לומר כברור, כי לולא היה העם היהודי בזוי ושפל כל כך, היה דבק בו בגלוי, כי בלבו היה פאול קריגר יהודי גמור, כאלפי אנשים גדולים אחרים מכל העמים. הוא לא צעד אף אחד, לא עשה דבר גדול וקטן, מבלי הועץ בספר התנ"ך, ולא בספר הברית החדשה, כי אם דוקא בדברי התורה הנביאים והכתובים שלנו. כאלהי ישראל במח בלב שלם ובכל פקודה ופקודה. בכל מכתב שכתב ובכל דבר, שדבר עם אוהביו, הזכיר איוזה פסוק, שעל פיהו עשה מה שעשה. את כל פסוקי תנ"ך זכר בעל פה, ולא הזכיר פסוק רק במספרו ובמספר הקפיטל.

אנוסים. על אדות 62 הילדים היהודים האסופים בקרואנוב מודיעים אותנו, בי יהודי אחד היושב באמריקה, וואלף שמו, בא הלום ויבקש מהנהגת בית האסופים. למסור לו את בן בתו לחנכו. הנהגת הבית לא אכתה להוציאו. וואלף נמנה ע"י ביה"ד לאפוטרוסם על בן בתו וגם אז לא אבו למסור את הילד בתואנות שוא. הילדים האלה יחונכו ע"י נזירות והנה חשבו כבר את הנפשות האלה כשלצן ועתה לא תתנה להוציא שום ילד לחנכו בדת יהודית. ובשעה שתפולנה הנפשות בידי נכרים הנה הרבנים מתפלפלים ונוגחים זא"ז בהלכה, אם מותרים הילדים לבא בקהל.

תפישת נוכל. הירש דריימאן מציעשאנאו נשפט לשלשה חדשים מאסר קשה יען עשק כמה משפחות בקחתו מידן כסף לשחרר בניהן מצבא. אחרי שכמה מהם נמסרו לצבא נמסר דינו לביד.

מלחמה בביה"כ"נ. המלחמה היתה בסאנרץ החדשה. בעיר אשר משם יצאה תורה לפני ב' שנה. שמונת להרג את חסירי סאדאגורי וחסידים התנהגו ע"פ התורה הזאת וכמה נפשות נקיות נרצחו אז, ע"י יהודים. יראי אלקים". בעיר הזאת הותר כפי הנראה גם דם הציונים. הציונים רצו להספיד את הד"ר הרצל בביה"כ"נ והחסידים לא נתנו לפתוח את השער ויגדרו אותו באבנים. כאשר בכ"ז נפתח השער וקהל גדול נכנס שמה להספיד את הנפטר הגדול, סקלו החסידים באבנים את הציונים ויכו במקלות וישביתו את התפלה ויחרפו ויגדרו את הנפטר הגדול ואת כל מכבדיו. הדבר יבא לפני ב"ד של ענשים.

יקר-רוח הרצל. באספה ציונית להספיד את הרצל, שהיתה במזרח לונדון, הגיד זנגוויל, כי לא יכול להביט, בי הרצל המקדיש כל עתותיו וכחותיו ובל הוננו לכלל ישראל יצטרך לעבוד עוד בלילה ובשעותיו הפנויות ללחם ביתו ויציע כפניו, שיחדול לגמרי לעסוק בספרות והוא בעזרת מכירים אחרים יראנו בערו, שכא יחסר לו מאומה מכל צרכיו ואיש לא ידע. הרצל ענהו: הלא איש אחד ידע והוא הרצל עצמו וזאת לא יאכה. הוא לא רצה להיות תלוי ברעת אחרים וע"כ לא אבה לפכל שכר מאת הקופה הציונית.

ארך-אפים. כמה ארך אפים לרשות באוסטריה, אם אין הדבר נוגע רק לבלל ישראל, נראה מזה: כברין יוצא לאור עתון משעבי «Brnenski drak» למסורו מהארץ יש איוזה אינטרסם להכין עלילת דם בעירו לשנה הבאה והוא הולך ומודיע ענינים נוראים לעתון הנ"ל מעירו: כי בכל שנה לפני הפסח יתאספו רבנים נכרים כעירו בבית האורחים, אשר ליהודי אדעל והם נושאים כלים, שאין תשמושם ידוע. סמוך לביה"ב"נ בעירו נמצאו עצמות אדם וכי מקרים זרים רבים, בהעלמת נערות ובדומה, קרו רק סביב לביה"ב"נ. להרפים הכלים כאלה באיוזה ענין אחר יבוש כל עורך עתון בזמן הזה, אולם בענין עלילה על יהודים כבר הסכימו לכתוב הבלים מגוחכים ואין שוחק, בי הבל יודעים, בי אנשים בעלי כבוד ועושר והשכלה דורשים לעשות כן... וחמון העם דן לעצמו: לולא היו המעשים אמת לא היו כותבים כזאת. כמה ארך-אפים לבתי המשפט ולפוליציה! החכמה היהודית הגדולה. אוניון פנתה זה שתי פעמים אל ראש

לכתבים ישנים, שהכתב מטושטש ואי אפשר לקרוא, טוב למושח את הקלף או את הניר במי צמנוניאק של גפרית (Schwefelammoniak). על קלף ישאר הכתב ברור ונקרא לעולם, אבל על ניר לא יאריך ימים, ע"כ טוב למרוח את הניר ב-טושי. ישחור חניאי ואז ישאר הכתב לעולם. כמה דברים אמורים בכתב כתוב בדיו של הקרמונים, שיש בתוכו מלח של מתכת, אז כהתחבר הגפרית עם מקום הכתב הישן יקבל הכתב גוון שחור, אבל בכתב העשוי מאנאלין לא תועיל התחבלה הזאת.

ארגו מכתבים.

מ"ש בנ.: במאמר שהזכרתי אין שום חשד באינטליגנציה ופניעה בכבודם ולא דברים קשים, ואין מקום להצטרקות. לכתוב למען מלאות את הניר אין צורך. - מא"ל בונ"ש: הואיל נא לשלוח. אם יסכן, בוראי ירפם. - מ"ז ברז. בענין זה צריכים לכתוב באופן אחר וביחד חים. אנרת ישורון! הלא עושה איזה דבר, נראה נא מה יהיה. - ש"ל טש. כב.: הואיל נא לכתוב ויקובל בתורה, אבל בלי אריכות - הכל לגיון אחד. - אצ"א: ישנה לשון ישנה הברות שוות ורות אין. - בראנדעס בה. לפנית ישר אל חברת לבנון: Tow. «Libanon» ul. Leopoldina 19 w Warszawie.

מכתב תורה!

להגיד הרשום בכתב אמת לא מפי השמועה רק את אשר עיני ראו, כי באתי לבאן אורות מחלת השכר אשר היה לי ונסיתי בבמה ובמה באנדאזען מאומנים מומחים והכל היה ללא הועיל. אולם את אשר קויתי לרפואה שלימה בלי אפארציאן מצאתי ת"ל את שאהבה נפשי הוא הגבר יקר ונכבד ושמו משה פריי לייך נ"י בעיר לעמבערג. גראדעצקא גאססע נומר 35, אשר אתמחי גברא לרפאות שבר גדול וקטן חדש וישן על נקלה ובאתי לבאן לבית הנגיד הנ"ל וכ"כ כאשר באתי הרגשתי בגופי תיכף, כי פה אמצא רפואתי בעה"ש על ידי ציר נאמן זה האיש משה ובאשר רמיתי בן היה, כי אחר איזה ימים ראיתי בעיני כי נרפאתי בעזרת רופא חולים משכר אשר היה למרות רוחי בכאבים ויסורים ל"ע. ועתה הנני בריא ב"ה באחד האנשים הבריאים בגופם. ולא בא הכותב רק לזרז וליעץ האנשים אשר הוכו במכאוב השכר, שלא יוסיפו עוד לענות גופם בכאנדאזין מינים ממינים שונים, אשר בכל אלה נסיתי ללא הועיל, רק יסירו אל בית היקר ר' משה הנ"ל, שמה ימצאו מרגוע לנפישם בהשקט רוח. ואברכה את ד' על אשר הזמין לנו איש כזה, אשר בו ימצאו תרופה למכה האנושה. וכאשר ראיתי מהרבה רבנים גדולים, אשר פרסמו הדבר לטובת הכלל אמרתי גם ממני לא יבצר קזאת ומגלגלין זכות ע"י זכאי. כ"ד הכאעה"ח פק"ק לעמבערג ג' לסר טו"ט כ"ו תמוז תרס"ג. אלעזר דייטש. אבדק"ק באניהייד בארץ הגר יע"א בעה"ס ספרי «פרי תבואות השרה».

לעלות שנית על שלחן המחוקקים ולהתקבל לחוק. במשך שש שנים עזבו האנגלים בקצ"ו רחובות בחלק סטעפניי בלונדון את מעונותיהם ויהודים ישבו תחתיהם. חמת ההמון יגדל עתה עוד יותר. כמארזוק מודיע הטלגראף, כי בטאנגר התנפלו יושבי הארץ על הסוחר היהודי לעוויזאן נתין אנגליה. הסולטאן שלח גרוד אנשי צבא לשמור את ביתו. למה הדת לאנשים חכמים? את השאלה הזאת נשמע יום יום, אבל רוב החכמים ברורנו אינם שואלים כלל שאלה; להם פשיטא הדבר, כי אין הדת בעטרה רק לבני אדם בלתי מלומדים, אבל לחכמים אין צורך בדת. רבים מהחכמים אמנם נוכחו, כי גם להם יש צורך בדת. והם מתגעגעים לה ומקללים יומם עד זנחם את אלקים ואת תורתו, אבל בלמה תכסה פניהם לשמור דת ולהיות שונים ממשבילים אחרים. בגלל בלמת השוא המה אמללים כל ימי חייהם. איש משביל שאל את עורך ה"איד. טאגבלאט" מניוירוק: למה הוא מאיר פניו בלפי היהודים האדוקים שומרי דת במזרח, שרובם נבערים מדעת? הוא ענה כספור מעשה שחיה: כברוקליין חיו איש ואשה. האיש היה משביל מכני הדור החדש, המביט על כל עניני דת כעל הבלים, שכבר עבר זמנם, ואשתו אינה מעמיקה לחקור, בגלוי מרחתה היא להסכים לבעלה, אבל כסתר מכניסה היא בפסח צרור מצות, בשבועות תמצא לנחוק לצאת ידי חובת מאכל חלב, כר"ה ויוה"כ תתגנב לשעה קטנה ל"מנין". לזוג הזה היתה בת קטנה, שחנכה בלי כל דת. כביה"ס נמנתה בין התלמידות הטובות ותהי מאושרה וחברתיה התקנאו בה. אבל היא הרגישה בקרבה, כי דבר חסר לה. בראותה, כי חברותיה תחוגנה ימים טובים ולה אין כל חג, התמוגנה בינון. חברותיה הנוצרות ספרו לה ספרים נפלאים מהביבלי, ובבוא עטילה לבית אביה ותספר לו את אשר שמעה, ויגער בה אביה ויבינה כינה, כי רק פתאים מאמינים בזה. בפיה הסכימה ובלבה התעצבה. כי גזל אביה ממנה, דבר יקר. הוא הלכה הלך וגדול בחכמה ביופי ובקומה אבל הרגש הרגישה, כי היא כשושנה בלי אור שמש, עקר חייה חסר לה, החיים הרוחניים המפשטים. שמצאה אצל חברותיה. פעם אחת נבנסה אמה אל חדרה ותרא מחזה מבהיל, הקטנה בורעת על כרביה וידיה פרושות למעלה והיא בוכה ומיללת: אלי, אלי, אל טוב ורחום, סלח נא, מחל נא, לי זכאבותי ולכל אדם! האשה נבהלה למראה עיניה ותצעק, כי יראה, כי בתה היחידה יצאה מדעתה והנערה נכלמה ותכך מרה. נפשות כאלה ישנן הרבה הרבה מאד בבתים, שכבר הסירו משם את הדת, כדבר שאין חפץ בו.

א. מדוע כשיתן יהודי שלום לחברו ויאמר שלום עליכם, ישנה הוא ויאמר «עליכם שלום»? - כי כן הדבר תמיד אצלנו היהודים, על כל מה שיאמר האחד, יענה חברו דוקא ההפך.

הממשלה קרבר, להעירו על הסכנה שבתוך מכתבים כאלה בעתון המוני משכי. הממשלה הכניחה ליום לב לדבר. רומניה בוויין. ע"פ החוק החדש בקביעות התנאים, לרבוש זכות אורה בוויין, ככ אדם, שישב בוויין עשר שנים ולא נמצאה בו עולה ולא הטיל עצמו על הצבור, יוכל להתקבל בתור אורה בוויין, אם ישלם סך 600 בתר, והרשות לראשי העיר לפסור אנשים חסונים בעיניהם מן המס הזה. בונת התנאי הזה נראה באופן גלוי משיבת הועד לקבכת אזרחים חדשים. מ"ה איש בקשו לספחם בתור אזרחי וויין ומהם לא דרשו ראשי העיר את המט של 600 בתר רק משני היהודים, אשר בתוך המבקשים. אבל מ"ג איש נוצרים נפטרו מן המס הקבוע. זהו מעשה רומניה ממש.

אנטיסמיטיסם בטריעסט. בעוד שבאיטליה אין שנאת ישראל כלל בימים האלה, הנה בעיר האיטלקית, אשר תחת יד אוסטריה, טריעסט, קנן האנטיסמיטיסם כמו כבל ערי אוסטריה. יום יש שותף לערנסט שניידר, ר. קאמבער שמו, אדם בליעל, שכבר נעני על. אנסו אנשים לתת לו כסף. לכונן את עתונו התנכל לחרף את היהודים ולהעליל עליהם עכילות ויחשוב כי יבואו היהודים ויברעו לפניו בךך ויתנו בסף ככל אשר ישאל. אבל המה לא ענו. כמו שגם הפוליציה לא ענתה. בסוף נאסף עתונו מטעם הקמגור.

רצח יהודי. דוד העקסנער, סוחר צמר בס. אויהעלי (אוונגריה) הלך לקנות צמר לכפר האמאנא ושם נמצא הרוג. סך י"ב אלף בתר חסרו מביסו. אבר אחד, שמכר לו צמר, נאסר בחשד הרצח.

שקר מוסכם. בבית הנאמנים האונגרי הזכיר באחת הישיבות האחרונות הציר נאכאני, כי באונגריה יושבים לאמים יותר מדי, רומנים, זאבנים, יהודים, סולבאקים ורתנים, סרבים, קרואטים סלובנים. ציר אחר קרא בחרדה: «היהודים אינם אומה». טוב, ענה נאכאני, אני מכמל את דברי היהודים אינם אומה, כי אם כעלי דת אחת. אלג. יוד צייטונג.

יהודים במלחמה. יחוס הגניירל קורופטקין אל היהודים, הנמצאים תחת פקודתו, הנה, כפי השמועה, טוב הוא למדי. מלבד שלשת אנשי הצבא היהודים, אשר זכו להיות במספר יחירי סגולה. הגבורים הראויים להיות למופת, שנתעלו לקאוואלערים של אות-הכבוד הצבאי הבידנכד גיאורני המנצה" בעד מלחמת טיורענטשען, הגיעה גם השתדלות, להעלות שלשה יהודים אחרים, שיש להם התאר «אונטראופצירער», למדרגת אופצירער - בעד הצטיינותם המיוחדת במלחמות אחרות. - הצופה. שונאי ישראל באנגליה. אחרי אשר בטלה ההצעה, שהציעו שונאי ישראל כפרלמנט האנגלי, לחוקק חקים נגד כניסת גולים, יוסיפו צוררנו לאסוף אספות ולגרות את העם כגולים, בלומר ביהודים ויבטיחו להם, כי בשול ההצעה הוא רק לפי שעה, אבל עתידה היא

Passendes Geschenk
für
בר מצוה
und jede Gelegenheit.

Roccoco-R-montoir-Uhr mit hebr. Ziffern. genau laut Illustr., Metallgehäuse (Alt Silber imit.) mit schönen plastischen Figuren und genau gehendem »Roskopf« Werke Preis fl. 6.

Versand gegen Baar oder Nachnahme, Umtausch gestattet oder Geld retour.
Kapellner & Holzer
KRAKAU, Dietelsgasse 68/2.
Illustr. Preiscourante gratis nnd franco
Agenten werden gesucht.

Wolf Zuckermann
KRAKAU
Bozego-Cialo 3
im Hause
des Herren Grünwald
עמפערעלע ויין רייכראל-
טיגנס
שודווארען לאנער
איינענער ערצייגונג
בינגען 6 שטונדען ווירד
יערעם טאם - מוסטער ער-
צייגט, וואנערשאן נאר-
ביישעם עס
ביללינסט בערעבעטי
אויך רעפארטורען ווערדען
אנגעאמפן.

ניי איינגעריכטעטע קראסיער
כשרה דאמפפזעלכוואארען-פאבריק
מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערצייגט שענע, פרימא סאלאמי
וועראנעזער, ברוסט, שניקען, קרענווירסל א. ז. וו. סעזועהען מיט הכשר
של הרב הגאון דפה שליט"א. עמפסיעהלט צו ביללינסטען פרייווען.
אויף סערלאנגען ווירד פרייקוראנטע עם הכשר איינגעשיקט.
מנחם מענדל גראזער.
Emanuel Glaser, Dampselchwarenfabrik
KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

J. B. Rappaport

Dąbrowa b. Tarnów.

גראסם מעטה-ברוייערייא

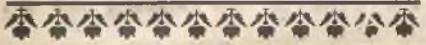
געגרינדעט אים יאהר 1878.

עמפיהלש זיין פאבריקאט, וועלכעס נומ בעקאנט איז, מיט אללער בילל-גסטען פרייען אללערלייא סארטען א. צ.:

שטארקען עט זיסען מעטה איינפאך אונד דאפעלמעטה, קאפאוויען וויא מאליאק, ווישינאק, זאווע אויך אלטע בומעללען מעטה מיט דען נאמען

Stary polski trunek.

אויך האניג אונד וואקס.

כשר נייעסטע כשר
קראקויער זעכטוואארען-פאבריק
מיט דאמפבעטרייע

Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakauergasse Nr. 33.

ערציגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-נעווע, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-ווירסעל א. ז. וו. עמפיהלש

← צו ביללגסטען פרייען. →

אויף פערלאנגען ווירד פרייקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Sina Pelz, Krakau
(Österreich) Gegründet 1873.

„עהע“

זיא קויפען, פערלאנגען זיא מיינען נייען גראסען פרייקוראנט מיט ציר. 1400 אילוסטראציאנען פאן אהרען, קעמטען, גאלד, זילבער-כינאוילבער-ניקעל-מוויקווארען אונד אנדערען בעדארפסארטיקלען מיט

שמוינענד ביללגען פרייען. זעלבע פענזענדע אויף פערלאנגען גראסען אונד פראנקא. איינע פיינע ניקעל-רעמאנטואיר-אוהר, זעהר נומ געהענד 2 פל. 10 קר. איינע פיינע זילבער-רעמאנטואיר-אוהר, זעהר נומ גע-הענד 3 פל. 75 קר. וועקער-אוהרען זעהר נומ געהענד פאן 1 פל. 15 קר. אויפווערטס. איינע זילבערקעמטע שאן פאן 80 קר. אויפווערטס.

M. GALITZER

KRAKAU

Dietelsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט-ניעדערלאגע זעמטליכער אר-טיקעל אויף דעם געביעטע דער אפטיק, היירורניע עלעקטראמעניק, קאסמעטיק אונד באנדאזשמיטעל. ברויכבאנדער פיר ביידע געשלאכטער עט קינדער אי בעכטער, קאלידעסטער אויספיהרונג

די יודישע צוקונפט

א חודש זשורנאל

פאר לעבען, ליטעראטור און וויסענשאפט. רעדאקטאר: דר. י. ווארטסמאן. אינהאלט פון ערשטען דעפט: „די יודישע צוקונפט“; דער רעדאקטאר. — דער פחד (שטריכען); יהודה וואלין. — ש. פרוג (בעטראכטונגען און געדאנקען; בעל מחשבות. — די בעוועגער פונם געוועלשאפטליכען לעבען; א. ש. זאקס. — ארעמענעש; י. שטיינבערג. — דער ציינום אין בעלגיע; א. ריטווא. — „מינער“ (א מעשה); ל. שאפירא. — חבת ציון מיט און אן „בעווייזע“; מחתיהו אחר. — א גהעטא ליעד; פ. מ. ראסקין. — די יודישע קאלאניא-ציע; דד. אלפרעד נאָססיג. — ליטעראטור און לעבען; ש. צ. זעצער. — יודישע כראָניק; דער יודישער בראַניקער. — ליטערארישע נאָטיצען; בן-אדם. — רעד. — דד. הערצל ז"ל (געקראָלאַג); דר. י. וו.

פרייו: יעהרליך 9 קראנען 8 מארק 10 פראנק. אדרעסע:

Dr. Wortsman 172 Amburst Rd. London N. E.

ציונים! ציונים!

אם ע"פ התורה בנייעמך ובנייעריך קודמים לאחרים במצות „והי אהיד עמך“, הן לנו הציונים בודאי הציוני קודם לבלתי-ציוני ומכל-שכן לכניינך. לכן החובה על כל יהודי וביחוד על כל ציוני, לבלתי קנות הילזן לפסיוסן

רק מהפאבריקה היהודית הגדולה של הילזן

של
CH. L. SPITZ, KRAKAU
כפרש אחרי שכבר נוכחו הכל, שההילזן האלה עולות כסובן על מלאכת פבריקאט אחרות. עת הוא, שיסירו אחינו את המשפט הקדום והמעוקל מלכם, יחזקה על סחורות בני נכר שהן טובות מסחורות של יהודים וראויות הן לשלם בעדן כפלים. קנו נא ציונים לדוגמא הילזן מהפבריקה הציונית הזאת, אשר על כל שפוסרת נרפס „מגן-דוד“ עם שם „ציון“ ותוכחו, כי למרות המחיר הנמוך ההילזן טובות מאחרות ודרשו מאת כל הטראפיקות לתת לכם רק הילזן כאלה.

— 30% בילליגער אלס איבעראלל. —

G. L. Grajower
Krakau, Krakauergasse Nr. 16
im Hof (vis a vis H. Fausf)

עמפיהלש זיינע רייכהאלטיג אססארטירטע

שוהוואארענהאנדלונג

צו ביללגסטען פרייען.

גדייכצייטיג עמפעהלע איד מיינ ענגראף-לאגער פאי לעדער-לארע אונד קאנזערווירונגס-מיטטעל פיר פיינערע שוה-וואארען ווי: שעווראָה, פרא גרעם עט. צ. 50% בילליגער אלס איבעראלל.

— 30% בילליגער אלס איבעראלל. —

Schicht-Seife

„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.
Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben!

Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

Billigste und Beste
Kautschuk - Stempel und Typen-
Fabrikation
I. HOROWITZ, KRAKAU.
Bozeczala No. 4.
Kautschuk Typen 2% billiger als in Wien

ניכט **10.000**
קראנען
אבער פיעלע קראנען
ערשפארען זי, ווען זי דען פרייו-קוראנט פאן דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier
פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראמיס צוגעזענדעט ווירד.

Wyd.: { Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzcu.

ווער לייכט געלד פער-
דיענען וויל, דער פער-
לאנגע דען גראסען
אילוסטראט פרייקוראנט
איבער אהרען, קעמטען,
גאלדווארען, כינאוילבער,
מוויקווארען, אהרענבעשטאנדערהיילע אונד
ווערקציינע, וועלכעס גראמיס אונד פראנקא
פערזענדעט ווירד. □
F. PAMM, KRAKAU (Österreich)
Zielonagasse 3. Gegr. im Jahre 1852.

עפירעפסי
לחלי-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות
עצבים אחרות ידרשו כפר מיוחד לזה ויפלוהו
כחנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen - Apotheke
Frankfurt a. M.

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף זעלכוואארען פאבריק
פאסט עט קאמפ'.
לעמבערג גאזאוואנאסע נומער 10.
קארל-לודוויגשטר. 41.
הויפטפיליאלען }
אין לעמבערג }
באימוף 18
באזשניצא 20
1-12

איניציג דאשטעהענדע כשרה זעלכווארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפויכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול דשכבהינ מודרי' יצחק שמעלקעס האכיד מקי' לבוב שטעהט. ערציגט ריא שענסטע כאלאמי עט פערשיע' דענע זעלכווארען צו ביליגע פרייען.

k. k. behördlich koncessionierte
HANDELS-SCHULE
des
HEINRICH RAUSCH, in TARNÓW.
Fachcourse für Knaben, Herren und Mädchen Vorzügl. Lehrkräfte. Vorträge deutsch und polnisch.
Spezielle 3 monatliche Fachkurse.
Befähigungs-Zeugnisse.
Beginn des Schuljahres am 1. October.
Einschreibungen vom 1. August.
— Prospekte franko und gratis. —
Pensionat im Schulgebäude, eventuell auch billige Kostorte.
H. RAUSCH Inhaber und Leiter der Handelsschule.
Für Auswärtige ist das Honorar um die Hälfte ermässigt, auch brieflich.